

תולדות חטיבת המחקר

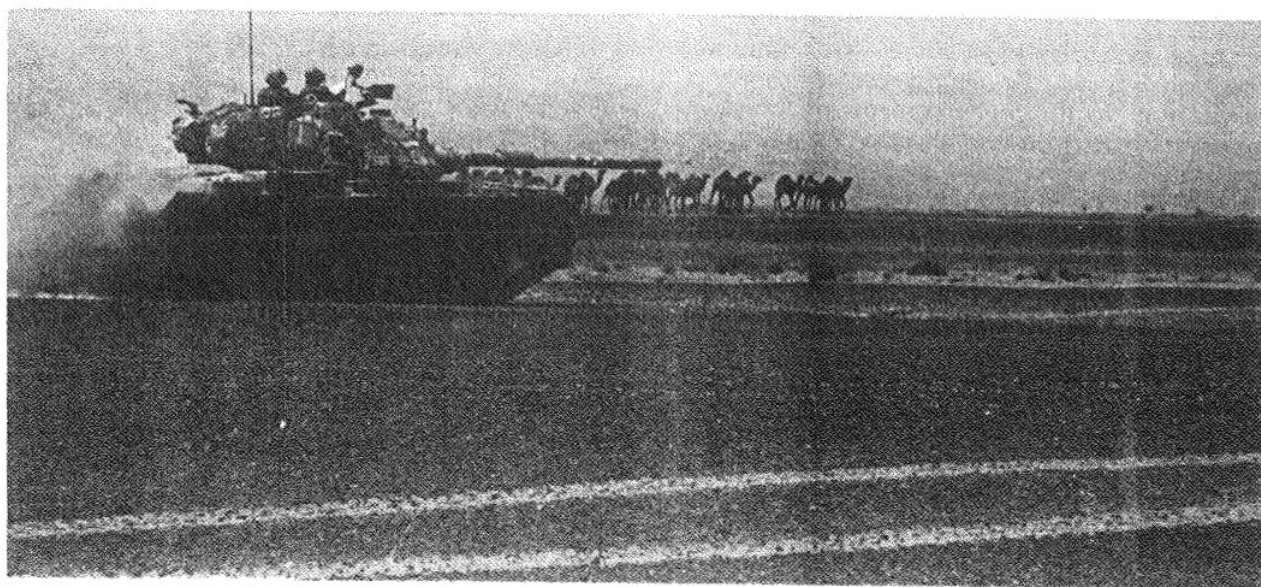
פתיחה מאוחרת או "בודפסט", 1973

כיום חמישי, ה'4 באוקטובר, העיבה עננה קלה את פני השמיים. אורי המ"פ כינס את הלוחמים ואמר, כי המצרים עורכים תרגיל שכיוונו מצפון לדרום. תרגיל, הוסיף אורי, שבקלות רבה יכול לשנות את כיוונו, והכוונה ברורה. הכוונה ברורה, אבל איש לא ירד לעומקה. מי האמין שמלחמה בשיגור?

בשבת ה'6 באוקטובר, יום הכיפורים, בעשר בבוקר ערכו הטנקיסטים תיאום כוונות, והצטיידו במנות קרב. מאוחר יותר נערך תדריך. הם פיזרו את הטנקים בין הדקלים והתכוונו לשעה שש בערב.

בשעה שתיים בקירוב ירדו עליהם מטוסים מצריים. נלחמת יום הכיפורים החלה.

בסוף קיץ 1973, ליתר דיוק בראשית אוקטובר, חנו טנקים אחדים בצל אחת הדיונות שבצפון-מערב סיני, דיונת חול שעצירתם מוריקים צומחים בחזיון-שרב על מורדותיה. הלוחמים הצעירים, שרובם לא השתתפו אפילו במלחמת ההתשה, היו נתונים בשגרת אימונים ובפעילות מבצעית. יום רדף יום. ימים ארוכים, שראשיתם עוד בטרם עלתה השמש, ההופכת כבר בשעות הבוקר המוקדמות לכדור אש, וסופם בלילות מדבריים הנועשים עזים וצוננים מיום ליום. כדרכם של אנשים המבלים זמן רב במדבר, למדו הלוחמים לנצל את המעט שמעניק המקום לדייריו. אשכולות של פרי אדום השתלשלו מהצמרות הירוקות כלפי מטה, וכפי שנזכר היום אילו, סגן צעיר, ואז נהג טנק, "אכלנו המון תמרים והיה נחמד מאד".

התחמושת, ובעיית חימושם של שני הטנקים נעשתה חמורה מרגע לרגע.

משאזלה התחמושת העצמית, הסתייעו אנשי הצוות בתחמושת שנותרה לפליטה באחד הטנקים שניסה לחלץ אותם, נפגע ונשאר תקוע על הדרך.

בעוד שני הטנקים בפיקודו של שאול שומרעם על "בודפסט" הנצורה, שהה שלמה ערמן ב"אורקל". עם פרוץ המלחמה נהרג מפקד המחלקה שהיה במקום ושלמה תפס פיקוד על המחלקה והפעיל אותה במשך יומיים.

הוא השמיד טנקים וח"ר של האויב, ושמר ללא הפסק על קורדרות תוך שהפחית אומץ בחייליו. ביום השני אחריהצהריים, לאחר למעלה מיממת קרב, ניתנה למעוז פקודת נסיגה, ושלמה נע בראש אנשיו כשהוא משמיד טנקים וח"ר בדרכו, עד שהטנק שלו נפגע.

הוא הצליח לחלץ את צוותו ונע כל הלילה בראש אנשיו דרך ביצות המלחה אל עבר כוחותינו. אחד הלוחמים שהיה עמו, פצוע בראשו, לא עמד בקצב ההתקדמות בתוך שטח הביצות וביקש כי ישאירוהו. שלמה לא נטשו למרות שגרם בכך להאטת התנועה. לפי הוראתו תמכו האנשים בפצוע לפי התור, כשהם מתאימים את קצב התקדמותם לקצב יכולת התנועה של הפצוע. שלמה דאג כל הזמן לעודד את רוחם של הפצוע ושל תומכיו.

במשך שעות ניווט שלמה את אנשיו בתוך שטח הביצות, כשמפעם לפעם היה עליהם להתקדם בזחילה לבל ישקעו. הודות לכושר התמצאותו הצליח שלמה להנחות את אנשיו בכיוון הנכון, ועלה בידו לעודד את רוחם ברגעים הקשים שעברו עליהם כאשר דלקו המצרים בעקבותיהם.

בהגיעם אל קרבת תעוז "מרתף", נפתחה עליהם אש. שלמה, שכל אנשיו הגיעו בשלום, נפגע ונהרג. על כל אלה הועלה שלמה ערמן לאחר מותו מדרגת סמ"ר לדרגת סג"מ וזכה בעיטור הגבורה – אות ההוקרה הגבוה ביותר שמעניקה האומה ללוחמיה.

מחלקתו של סגן שאול מוזס מיהרה למוצב החוף, הוא מעוז "בודפסט", השוכן בין הביצות שלחופו הצפוני של חצי-האי סיני, לא הרחק מתעלת סואץ, במקום שבו היו שתי הגדות נתונות בשליטתו של הצבא המצרי.

טנק בפיקודו של שלמה ערמן נשלח למוצב הצפוני ביותר, מעוז "אורקל", כדי לסייע ליחידת השריון שהיתה מוצבת במקום. המצור על המעוז במלחמת ההתשה – כאשר היה נקרא "טמפו" – עדיין היה טרי בזכרונם של המפקדים בסיני.

שני טנקים בפיקודו של שאול התקרבו ל"בודפסט". בהיותם במרחק קילומטר מן המעוז, שאלו במכשיר-הקשר את המפקד אם רצונו שייכנסו לחצר – מוטי אשכנזי השיב בשלילה. עוד הוא מדבר, והפגזה ארטילרית צפופה ומדויקת ניתכה עליהם, ואשכנזי דיווח כי המצרים עולים עליהם.

"שמונה טנקים, שלוש משאיות עמוסות אנשי ח"ר, נגמ"שים אחדים וחיללים רגליים נעו מולנו," סיפר אילן, טנק אחד פתח באש, השני דמם לפי שעה, בשל תקלה במערכת הידי. תוך זמן קצר פגע הכוח הישראלי הקטן בטנקים ובכלים המצריים האחרים, והם הושמדו עד האחרון שבהם. הח"ר המצרי ברח לעבר הים כשאש המקלעים דולקת אחריהם.

הגל הראשון נהדף. מראה המדורות הבוערות בלילה, נזכר אחד הלוחמים, היה מחזה מרהיב. ציד בלוזה – רומני נשאר בידיו. למחרת הנחיתו המצרים כוחות מן הים, וחסמו את הכביש המוביל אל המעוז.

שבוע ימים היה המעוז במצור. שבוע ימים ירדו עליו מטוסים, הפגזות ארטילריות, וכוחות ח"ר. כוחות שלנו, שערכו נסיגות חילוץ – נכשלו.

שני טנקים הוסיפו לנוע הלך ושוב על קטע הכביש בין המעוז לבין הכוחות המצריים, כשהם מתחמקים בתבונה ובתחבולות מן ההפגזות המצדיות. הפגזות אלה כוונו מעל מגדל-תצפית נישא, שכל נסיונותיהם של אנשינו להפילו עלו בתוהו.

הארטילריה המצרית המאסיבית הרסה את סביבות הבונקרים שבמעוז. מפולות עפר וסלעים חסמו את הכניסות למחסני

במעוז "בודפסט" המשיכו שני הטנקים של שאול, ששמר על קור-רוחו, לעודד את חיילי המעוז, רובם אנשי מילואים, להדוף את כל ההתקפות המצריות על המקום.

כעבור שבוע הצליחו כוחותינו להסיר את המצור. משאיות עמוסות הגיעו ופרקו אספקה ותחמושת, וחיילי הנח"ל החליפו את אנשי המילואים העייפים. שני הטנקים על צוותיהם נשארו על משמרתם.

בימי המלחמה הארוכים לא נעדרו גם אירועים המעלים חיוך על השפתיים.

סיפר אילן: "היינו כל-כך שחורים מפיה, שאם לא היינו פותחים בלילה את הפה ומציגים לראווה את השיניים, אי-אפשר היה להבחין בנו. והנה באה יום אחד מיכלית-מים שעליה מותקנת מקלחת-שדה. מיהרנו, ארבעה טנקיסטים מאובקים, להתפשט ולהסתבך, כשלפתע ניתך גשם ארטילרי עז, והנהג הסתלק עם המשאית כנשון נחש. אנחנו אמנם רצנו אחריו, אבל הוא כבר היה הרחק מאתנו ואנחנו נשארו ערומים ומסובונים בלב המדבר עם הלשון בחוץ".

או משהו על האוכל ועל הקשור בו. סיפר אילן: "היינו דעבים. אכלנו מנות-קרב, ומפה ומשם. עד שבא הנהג של הטנק השני, מוטי בר-דצון, ושאל איך זה שלא שמנו לב שאנחנו יושבים ליד הים, ובים יש דגים, ואם מחברים אחד לאחד מתברר שדגים אפשר לאכול, ביחוד אם צולים אותם. אבל רשת – מאיפה יש לנו רשת? לקחנו את רשת ההסוואה והשקענו אותה בבורות שיצרו הפגיעות הארטילריות בחוף, ממש על שפת המים. הרשת שספגה הרבה מים היתה כבדה-פחד, וכשהעלינו אותה בקושי מן המים היו בה דגים שסרדיניים היו ליוויתנים לעומתם. ובעוד אנחנו טורחים לשווא, אנחנו רואים את מוטי עומד בצד, מכניס יד למים, והופ – מעלה דג. מכניס יד למים – והופ מעלה דג. לרגליו כבר נערמה ערימה גדולה של דגים יפים ושמונים. כשמוטי הבחין במבטי הפליאה שלנו הוא אמר: 'אתם רואים שאפשר לדוג דגים בידיים?', והשליך את כולם לים בחזרה".

בשעה זו של היום יש יתרון מצויין למתקיף. בעוד שהמותקף עייף ובוהה בחשכה, חוסה המתקיף בצל האפלולית, עירני ומנמנן לאור היום שיסייע לו בדיוק בשיא ההתקפה. באותה שעה של סוף הלילה פתחו המצרים בהתקפה על "בודפסט".

"הם היו מצויידים באר.פי.גיי וב'שמל' ובכל מיני כלי משי חית", נזכר אחד הלוחמים, "והם עלו עלינו מכל הכיוונים, ממערב, מצפון ומדרום".

שני הטנקים פתחו באש. עם שוך הקרב נמנו 150 חיילי אויב הרוגים. אבל בשעת הקרב היו הטנקיסטים חייבים לתת תשובה מיידית לבעיית התחמושת שאזלה. בעוד הם יורדים אל הבונקר להצטייד בתחמושת חדשה, דיווח להם המ"פ כי גם טנקים הצטרפו להתקפה. "ואם אלה טנקים", ערכו הטנקיסטים חישוב מהיר, "הם יגיעו אלינו רק בעוד רגעים אחדים". אבל לאמיתו של דבר היו אלה נכ"ש"שים ונכ"ש"שים אמפיביים, והם היו הרבה יותר קרובים אליהם מכפי ששיערו.

וכך, כשהפגזים בידיהם, הם קפצו כמטורפים אל הטנקים פנימה. הפגיעה הראשונה היתה ממרחק של חמישים מטר. נכ"ש"ש אחד נפגע. אחר-כך הופיעו עוד שלושה. הטנק האחד השמיד שניים. והאחר את השלישי. ההתקפה נסתיומה. סיפר אילן: "כששמענו בקשר שהתחילו לנוש מעוזים, אמר לנו שאול, שאם הוא ייפגע ברצונו שנדע היכן דרך הנסיגה, והוא הצביע לעבר בלמה. חיבתי שאין כל סיבה בעולם שהמצרים יישבו פה. אין סיבה בעולם שהדגל שלנו, שהיה אמנם קרוע מרוב פגיעות, לא יתנוסס פה ובמקומו יתנוסס הדגל המצרי".

בזכותם, בראש ובראשונה בזכותם, נשארה "בודפסט" בידינו. ושאל מוזס זוכה על כך בעיטור המופת בידי הרמטכ"ל. היכן הושלה מנהיגותו של שלמה ערמן ז"ל, שהוביל את אנשיו שעות רבות בדרך-לא-דרך? היכן קנה שאול מוזס את ההתמדה ויכולת העמידה המופלאה? היכן למד מוטי בר-דצון לשמור על בת-צחוק בכל מצב? היכן, קיצורו של דבר, גודלו וטופתו אנשים אלה, שמעט מן המעט סופר עליהם לעיל

שורשים והתחלה או זר לא יבין זאת

רפית. ריכוזו המהיר של הגדוד הפתיע גם את טליק, ובאותו מעמד הוא זיכה את המג"ד בנשיקת התודה המפורסמת באל חוט.

השעות הקטנות של הלילה הראשון למלחמה עברו על הגדוד תוך לחימה עיקשת בג'ירדי. טיהור המתחם פתח את הכביש למערב, ועל הגדוד הוטלה מיד משימה נוספת: הבטחת שייד זוייד הג'ירדי והשלמת טיהור של אל-עריש.

בשעות הצהריים של היום השני למלחמה, הגיש ראשי-עיריית אל-עריש את כתב-הכניעה למג"ד ובכך השלים הגדוד את משימותיו הקרביות במלחמה זו.

אל החטיבה הצטרף הגדוד לאחר מלחמת ששת הימים, ובמסגרתה נלחם בימי מלחמת ההתשה הארוכה, כשתחת אחריותו נמצאה הגזרה הצפונית של התעלה.

הורתו ולידתו של גדוד "בוק" במסגרת החטיבה בימים שלאחר מלחמת ששת הימים. בימי מלחמת ההתשה ובפרוץ מלחמת יום הכיפורים הופקדה בידיו הגזרה המרכזית, ולמעשה ארגונים כל סיפורי גבורתו בקורותיה של החטיבה מיום הקמתו ועד עתה.

גדוד "סופה" הצטרף אל החטיבה במוצאי יום הכיפורים. הגדוד הוקם על-ידי יעקב אבן, והיה גדוד הפטונים הראשון של צה"ל.

הגדוד השתתף במלחמת ששת הימים בכיבוש רפיח ובקרב הדמים בג'ירדי, שבו פרץ אל המתחם המצרי המכוצר תוך כדי תנועה ירי והשמיד את כוחותיו של האויב. "מה שאיפין את קרבות הגדוד ביום הראשון", סיפר חיים ארז הסמג"ד שלימים הפך להיות המג"ד, "היו השאיפה והרצון של כל חיילי הגדוד – אנשי טנקים, חרמ"ש וסיור ובראשם המפקדים – להסתער קדימה. הם כיצעו מעשים שעכשיו, כאשר אנחנו מסתכלים לאחור, הם נראים כמעשי גבורה, אך בעת הקרב נראו הדברים שגורתיים ומובנים מאליהם."

בקרב זה נפל המג"ד, סא"ל אהוד אלעד, אשר ניצב חשוף בצריח ונפגע מפגיעה ישירה. על גילוי אומץ-לב ודבקות במטרה צוין אהוד אלעד לשבח על-ידי הרמטכ"ל דאז רביאלוף יצחק רכין.

קורותיה של החטיבה וקורות הגדודים המרכיבים אותה כיום, הם שרשרת רצופה השזורה לסירוגין מלאכת בניה והתעצמות אפורה מזה ושל קרבות רצופים מעשי גבורה מזה.

גדוד "עשח", שהוא בעל המסורת הקרבית הארוכה ביותר בצה"ל, ממשיך מסורת מפוארת שבה החל הגדוד התשיעי של הפלמ"ח. במסגרת ההיערכות המהירה שנועדה לקדם את פני הפולש המצרי מיד לאחר הכרזת המדינה – הוקמה יחידת ג'יפים ככוח פשיטה, ופיקד עליה ישראל כרמי. ליחידה זו, שזכתה לתואר "פלוגת המוות", צורפו שתי מחלקות חי"ר מאנשי חטיבת הנגב של הפלמ"ח וביחד היוו גדוד פשיטה של חטיבת הנגב.

עד להפוגה הראשונה נטל הגדוד חלק חשוב בהתקפות החוזרות ונשנות על משטרת עיראק סואידן, והשתתף בקרבות עשרת הימים בהגנה על ישובי הדרום. בסוף אוקטובר התמנה למפקד הגדוד "כידוני" הלא הוא חיים בר-לב, שהיה לרמטכ"ל השמיני של צה"ל. על הגדוד הוטלה המשימה לפרוץ את הדרך לסדום – "מבצע לוט".

גדוד הפשיטה נטל חלק חשוב גם במבצע "חרב", מבצע שבו גורשו הפולשים המצריים מגבולות הארץ והמלחמה הועברה לשטח האויב. במבצע זה הגיעו כוחות הגדוד עד אבו-עגילה.

בתום המלחמה עלה הגדוד צפונה וצורף כגדוד חרמ"ש לחטיבה 7, חטיבת השריון הראשונה בצה"ל.

במבצע "קדש" (ב-1956) השתתף הגדוד בהבקעת המעבר המצרי, ובכיבוש קוציימה, ביר אל-חסנה, אבו-עגילה, וג'בל ליבני. פלוגה מהגדוד שימשה כמסייעת לחטיבה של אריק שרון בקרב על המיתלה.

במלחמת ששת הימים היה הגדוד גדוד חרמ"ש, והוטלה עליו המשימה להגן על ניר-יצחק מפני התקפה מצרית. אולם בצוהרי ה-5 ביוני 1967 ניתנה לו הפקודה לנוע לעבר רפית, והגדוד בפיקודו של מקסי, אשר עתיד להיות אחד ממפקדיה של החטיבה, השתתף בטיהור עמדות האויב ומחנות-הצבא ברפית.

לאחר הקרב הנהיג הסמג"ד, רס"ן חיים ארז, את הגדוד לכיבוש אל-עריש, מתחם ביר-לחפן וביר-אליחמה. במלחמת ההתשה עמד הגדוד על משמר הגזרה המרכזית של התעלה במסגרת החטיבה האחות. כאמור, הצטרף הגדוד לחטיבה במוצאי יום הכיפורים ושילם מחיר יקר בקרבות הבלימה האכזריים.

סיפר אמנון, מפקד החטיבה במלחמת יום הכיפורים: "תוך כדי התארגנות, ב-9 באוקטובר, שמתי לב לעובדה שגדוד 'סופה', שהוכפף לחטיבה ביום פרוץ המלחמה וספג אבידות רבות, אינו מופיע בציון 'סופה' בסדר הכוחות של החטיבה. המג"ד נפצע, הסמג"ד נהרג, מ"פים נהרגו ונפצעו ושארית הגדוד צורפה לגדוד הקמ"ט. נראה לי מוזר וחרה לי שגדוד 'סופה', שהיה בתחילת שנות החמישים גדוד שריון בעל עבר מפואר, ולאחר-כך, בתחילת שנות ה-60, הוא שקלט את טנקי הפטון של צה"ל – אינו מופיע בסדר הכוחות של צה"ל. קראתי למג"ד הקמ"ט סא"ל מצנע, ששירת בעבר בגדוד 'סופה' בתפקידי קמב"צ, מ"פ, וסמג"ד – הבהרתי לו את המצב, והצעת לי להסב את שם הגדוד שבפיקודו ל'**סופה**'. סא"ל מצנע נאות להצעה. זכורני כי השעה היתה 1150. קראתי למטה החטיבה והוריתי להם כי החל משעה 1200 ייקרא הגדוד הזה '**סופה**'."

זר לא יבין זאת – וכי איזה מטען רגשי יש לספרה ושם אלה או אחרים. אולם בלבם של לוחמים ותיקי קרבות מעבירים דברים אלה רטט – והם מבינים באותה שעה את האגדה המופלאה של עוף החול הקם לתחיה מאפרו. ראשיתה של החטיבה בפתח שנות השישים, כאשר הוחלט לתגבר ולחזק את השריון. על ברוך (בורקה) ברילב הוטל להסב את החטיבה, שהיתה עד אז חטיבת חי"ר, לחטיבת מילואים ממוכנת על בסיס טנקי השרמן. כזאת היתה גם בימיו של שלמה להט (ציץ) ושל משה (מוסה) פלד.

טבילת האש הראשונה של החטיבה, כחטיבה ממוכנת, היתה ב"מלחמה על המים" שהתחוללה באמצע שנות השישים בגזרת הצפון.

סוריה, שחשה שיכרון עקב עליונותה הטופוגרפית ובזכות ביצוריה האדירים ברמת-הגולן – לא הסתפקה בהטרדת ישובי הגליל המזרחי, אלא ביקשה לגזול את מימיה החיוניים של ישראל על-ידי הטיית מקורות המים שחלקם נמצא סמוך לצד הסורי של קו שביתת-הנשק.

מאז שנת 1964 הוטלה משימת ההתמודדות עם הסורים על כוחות השריון. הם שנקראו להגיב על התגרויות, לאבטח עובדים בחלקות הסמוכות לגבול, להרתיע ואף להביס את הכוחות הסוריים שהתנכלו לעיבוד שטחי האיזור המפורז – ובראש וראשונה, לשים לאל את מדיניות ההטיה של מקורות הירדן.

קרבות שריון-שריון רבים התחוללו בגזרה הסורית, ובכל המקרים היו תנאי הקרקע לטובת האויב.

הסורים, שלמדו לקח מיעילות השריון הישראלי, שהבעיר את הטנקים הסוריים ופגע בצידוד ההטיה בטווח של 6 ק"מ, עברו לעבוד בתוואי הטיה המרוחק כ-11 ק"מ מגבול ישראל. נראה היה שיקשה לפגוע בצידוד ההטיה הסורי מטווח זה, והיה חשש שהסורים יצליחו לבצע את זממם.

ב-12 באוגוסט 1965 אירעה תקרית ששמה לאל את **הטיה** ההטיה: שני טרקטורים סוריים עבדו בהכשרת התוואי במרחק רב. באיזור התלקחה תקרית-אש, שבה הושמדו 4 טנקים סוריים, ושיא התקרית היה השמדת הטרקטורים הסוריים.

נצחון זה הביא להישג צבאי ומדיני שהיה בין השאר גם הישגה של החטיבה ושל לוחמי גדוד "**הבוקעים**" שהיה אחד מגדודי החטיבה עד מוצאי יום הכיפורים, ה-6 באוקטובר 1973.

גדוד זה הוא בעל מסורת קרבית מפוארת. במקורו היה אחד מגדודיה של חטיבת "גבעתי". הוא הוקם משלושה גרעיני פלוגות שהתגבשו בתחילת מלחמת-העולם השנייה, והורכבו מוותיקי הפו"ש (פלוגות השדה של ה"הגנה"). הגדוד, בפיקודו של אלוף יעקב פרי, נטל תחת אחריותו את גזרת ישובי הדרום, שם התושה בקרבות רבים, שביניהם היו פעולות התגמול הראשונות של מלחמת הקוממיות בכרתיה ובאבו-שושה, ובפשיטת המופת על מפקדתו של חסן סלמה – מפקדת הכוחות הערביים באיזור רמלה-לוד. כן נטל הגדוד חלק בכל הקרבות בחזית הדרום נגד הפולש המצרי עד מינויו.

הכפר סמוע וסביבתו והרסו את בסיסי המחבלים.
 בפשיטה זו שהיתה הנרחבת שבין פעולות התגמול אשר
 קדמו למלחמת ששת הימים, השתתפו כוחות שריון בגודל ניכר,
 ביניהם כוחות החטיבה, שהשתלבו בפעולת הצנחנים.
 וכתמיד העמידו השריונאים את הפעולה בסימן "קצב תנועה
 ואש" המאפיינים אותם לאורך כל פעולותיהם.

ערב מבצע קדש הפך הגדוד מגדוד חי"ר בחטיבת "גבעתי"
 לגדוד חרמ"ש בחטיבה 7, וכמפקדו התמנה אורי רום. במסגרת
 המבצע הוטל על החטיבה עיקר מלאכת ההבקעה של המערך
 המצרי.

לאחר מכן השתלב הגדוד בחטיבה ונטל חלק בכל מבצעה.
 בנובמבר 1964, בתגובה על שרשרת של פעולות חבלה
 שבוצעו מבסיסים שבדרום הר חברון, פשטו כוחות צה"ל על

יוני 67 או אגרוף פלדה בשערי המדבר

לבין הר דלפה בדרום. שער זה חסמו המצרים עלידי מערך חטיבתי שהשתרע ביחד עם מוצבי החוף שלו – עוג'ה אל מצרי, טרת אוס'בסיס, אוס'טרפה – לעומק של כ-35 ק"מ, ואילו גרעינו המרכזי השתרע מאוס'כתף במזרח ועד אברעגילה במערב. היה זה מערך מבוצר על-פי הדוקטרינה הסובייטית, והוא נבנה בפיקוחם הקפדני של מומחים רוסיים. היתה זו תשלובת של מצודות-בטון, בונקרים, מצדים חבויים, חפירות, תעלות קשר, גדר-תיל ושדות-מוקשים ענקיים.

באוס'כתף התבצרה חטיבת חי"ר מתוגברת עלידי גדוד רגלים נוסף ועמה כ-90 טנקים וכמספר הזה תותחים. באיזור קוציימה הקים האויב מערך הגנה כבד שכלל חטיבת חי"ר, חטיבת ארטילריה וכוח טנקים.

הבקעתו וכיבושו של המערך הגדול הזה הוטלו על אוגדת חדורת רוח הלחימה והיוזמה של אריק שרון, והיא שפעלה על-פי תכנית מסובכת ונועזת, שבה נטלו חלק באופן משולב ומתואם כוחות שריון, חי"ר וצנחנים.

כוחות השריון נעו בארבעה ראשים:

השרמונים והאס-איכסים של גדוד 52, בפיקודו של ששון יצחקי, נעו קדימה לעבר מוצבי החוף בעוג'ה אל-מצרי. נוצר מגע אש ולאחר שהתברר כי ההתנגדות אפסית – המשיך הכוח לעבר היעד וכבש אותו. לאחר-מכן נכבש מוצב חוף נוסף – תרת אוס'בסיס. ב-0945 התקדם הכוח של ששון לעבר המוצב השלישי – אוס'טרפה – המשתרע לאורך 5 ק"מ, כשהוא סוגר את המעבר שבין דרג' אל-תורק בדרום והחולות בצפון. ב-1200 כבשו הטנקים של ששון את המוצב וגרדו החרמ"ש של צבי חרות הגיע דרך החולות שמצפון וטיהר את המקום.

כוח בפיקודו של הסמח"ט גדעון גורדון – שכלל בין השאר את גדוד השריון הפיקודי ואת גדוד החרמ"ש השני של החטיבה בפיקודו של הרצל אליאב – יצא מבארותיים אל מוצב החוף בדרג' אל-תורק, ותוך עקיפת שדות המוקשים, כבש אותו בשעה 1150.

את האגף הדרומי של האוגדה איבטח כוח "אריה", שבדרך אותו מהמתחם שבקוציימה.

בעוד כוחותיו של ששון פועלים בתנועה חזיתית, במישורין

חצי-האי סיני דומה לשעון-חול ענקי שגרגריו הולכים ואופסים במהירות. במרחבי הדרום, אל מול הגבול המצרי, דרוך צה"ל לבאות.

מול אוס'כתף – החרוטה כצלקת מכאיבה בבשרו של צה"ל מאז מבצע "קדש", עת עמד המתחם מול ההתקפות שנוערכו עליו, אך נפל בעקבות כיתורו מן העורף – ערוכה היתה אוגדתו של אריק שרון.

אגרוף הפלדה של האוגדה היתה החטיבה וכוחות שריון נוספים שהועמדו תחת פיקודו של המח"ט מרדכי צפורי.

מאז ה-17 במאי, ובמשך כל ימי הכוננות והמתח שזכו לכינוי "תקופת ההמתנה", היתה החטיבה אחראית לגזרת ניצנה-קציעות. היא עסקה בהתבצרות, בהנחת מארבים לחדירות מצריות, בסיוורים ובאימונים, שגיבשו, ליכדו והכשירו את לוחמי הסדיר והמילואים שהרכיבו את החטיבה – לכוח לוחם אחיד.

בשבת ה-3 ביוני, שהה הרב הראשי לצה"ל, אלוף שלמה גורן, במחיצת לוחמי החטיבה. במוצאי-שבת, בשעת הפרידה, הוא העניק למח"ט "תפילת קרב", רשם על גביה דברי ברכה וחתם "ערב כיבוש שני של סיני", אולם גם יום המחרת, ה-4 ביוני, דמה לקודמיו: יום קיץ ארוך ומתיש, בו הוסיף צה"ל להיות דרוך כקפיץ.

בוקר ה-5 ביוני הגיע. מכשירי-הקשר הופעלו.

צפצוף מחריש אוזניים פילח את שלוות המדבר. רבע שעה בלבד לאחר-מכן נתקבלה הפקודה "נועז".

050800 אל מפקד החטיבה מאת מפקד האוגדה – נועז!

050805 אל הכ

מול המתחם, ובעוד כוחותיו של גדעון נעים מדרום – נע מצפון גדוד הסנטוריונים בפיקודו של נת'קה. הכוח, שהורכב ברובו מחניכי בית-הספר לשריון, עשה דרכו בתנועת איגוף גדולה דרך הדיונות, כשמטרתו לתקוף את המערך המצרי מאגפו ומעורפו. הסנטוריונים חצו את הגבול ב־0830 בבוקר, כשהם נעים באיטיות יחסית על-פני השטח החולי. ב־0950 הם דרסו את **"אמונה"** – מוצב החוף הראשון שהתנגדותו היתה קלה. ב־1130 נתקל הטור ביעדו העיקרי בשלב זה – **"אוקלנד"**, גבעה 181.

ההפגזה המצרית גברה ונעשתה מדויקת. ב־1200 הופיעה רביעיית מטוסים מצרית, ונת'קה החליט לתקוף את המוצב. ההסתערות הראשונה נבלמה. **"הוא נקלע"**, אומר המח"ט, **"למתחם רציני עם הרבה טנקים ועם מיקוש פראי והסתבר לו שהוא חסם כאן קרוקודיל"**. אש האויב היתה מדויקת, וטנקים אחדים נלכדו בשדות המוקשים. לכוח היו נפגעים רבים, ובין השאר פגע פגז בצריח הטנק של נת'קה והרס את האנטנה, והקשר בין המג"ד לכוחותיו המפוצלים נותק. בשלב זה החליט נת'קה לסגת כמה מאות מטרים לצורך פינוי הנפגעים ולהיערך לקראת הסתערות נוספת. סיפר הקצין יצחק רבין, שהשתתף בקרב כמ"מ בגדודו של נת'קה:

"בלהט הקרב נדמה היה לי לפתע שאני מפגר. התחלתי לשעוט קדימה לעבר 'אוקלנד'. לאחר שלושה קילומטרים עצרתי. הייתי בפסגת הגבעה. סקרתי את השטח וגיליתי לפני – במרחק קילומטר וחצי – ענן אבק. אלה היו המצרים. היו שם טנקים אחדים. דפקתי להם שלושה. הסתכלתי לאחור וגיליתי שאני לבדי ב'אוקלנד', כוחותינו היו מאחור. ניסיתי ליצור קשר, אבל אף אחד לא ענה. חזרתי אל הגדוד ודיווחתי למג"ד ש'אוקלנד' ריקה."

ב־1500 החלה ההסתערות השנייה. הטנקים שנותרו במצב כשיר יצאו לאיגוף שמאלי עמוק.

סג"מ שמואל אורן נע בטנק הראשון, חשוף בצריח. הוא עקף את המוקשים שהרוח חשפה וניסה להעפיל על גבעה תלולה. **"זה היה נורא"**, נזכר שמואל, **"הטנק טיפס והחליק אחורה,**

טיפס והחליק".

"בסופו של דבר הצליח הסנטוריון לסחוב בשיפוע – ועברנו את הדיונה הגבוהה. מאחורי ניסה טנק נוסף לטפס. לא היה טעם לחכות לו. התחלתי להסתער לבד על המתחם."

כשפגזים שורקים ומתנפצים סביבו – ואך בנס ממש אינם פוגעים בו – זינק הסנטוריון של שמואל, לבדו, אל מתחם ענקי ומחופר. רק לאחר כבדת דרך של הסתערות יחיד נועזת זו, שהממה בוודאי את המצרים, הצטרפו אליו עוד שני טנקים, שהצליחו לעלות בדיונות.

"פרצנו למתחם. התחלנו להשתולל בין התעלות. ירינו ודרסנו עמדות. לא עמדנו לרגע. המצרים נשברו. אחרייך התחברנו עם עוד כמה טנקים, שהצליחו לפרוץ מהעבר השני של היעד. המתחם טוהר כליל."

שמואל, שבהמשך הלחימה גילה אומץ-לב וגבורה עילאית בעומדו יחידי ורימון בידו מול טנק אויב, זכה בציון לשבח של הרמטכ"ל.

"אוקלנד" נכבשה, ובשעה שהחבלנים והחרמ"ש נכנסו ליעד, שעטו הסנטוריונים מערבה, במטרה להשתלט על כביש אבו-עגילה-אל-עריש.

הסנטוריונים התפרסו ותוך דקות אחדות פרצו להבות מתוך שלושה טנקים מצריים. עד מהרה הגיע הכוח כולו והתפתח קרב שריון-בשריון. כל היתרונות היו בידי האויב. הוא היה ערוך בעמדות מארב והשמש בגבו, ואילו הסנטוריונים היו פרוסים מולו חשופים כליל, וצוותיהם מסנווורים מן השמש המערבית והאבק. לאחר שעה של דו-קרב הפכו שמונה טנקי אויב לאבוקות דולקות.

בשלב זה היה הקרב על המערך המצרי בעיצומו. עם חשכה פנה כוח החי"ר של יקותיאל אדם צפונה, נערך באגפו של המערך המצרי ותקף אותו מכיוון בלתי-צפוי זה. סמוך לשעה 2230 החלה לחימה בתוך התעלות של המתחם המצרי. באותה שעה הוטס במסוקים כוח של צנחנים בפיקודו של דני מט, אל עומק המערך – ותקף שם את הארט

בפשיטת-בוק מהממת על סכר הרואפה.
 לפנות בוקר היתה צריכה להתבצע החבירה בין כוחותיו של
 נת'קה, שעלו ממערב, לבין כוחותיו של ששון שעלו ממזרח.
 ובכל אותה מהומה של הסתערות מכיוונים שונים נדמה היה
 לששון שנת'קה יורה לעברו ולנת'קה נדמה היה שששון יורה
 לעברו.
 מורדכי צפורי, המח"ט, נכנס "לעשות סדר" והתל דואט ברשת
 הקשר.

הטנקים התחילו להיכנס - ארבעת הראשונים עברו, והחמישי
 עלה על מוקש וחסם את הציר. רק לאחר שעה וחצי של עבודה
 מפרכת, שהשקיעו אנשי ההנדסה בפינוי המוקשים, נפתח הציר
 וכל הטנקים חדרו פנימה.
 כעוד ששון ואנשיו - עליהם נמנה בין השאר מ"פ צעיר בשם
 יעקב ל' שעתיד לפקד על החטיבה באמצע שנות ה-70 -
 מנהלים במשך כל הלילה קרבות שריון-בשריון בטווחים שבין
 200 ל-20 מטר, כבש נת'קה את הצומת, ועלה לאתר-מכן

שעצרה את הפולש הסורי, פעולה עליה זכה בעיטור העוז). בשעה 6 בבוקר היה כל הכביש מאוס-כתף ועד אברעגילה בדינו, אם כי הקרב עדיין נמשך. בעוד הטנקים נלחמים, הגיעה הסיירת של חטיבת "אלחנן" מאוגדת יפה אל צומת אוס-כתף, וביקשה לעבור דרכו כדי להתחבר אל שאר כוחות האוגדה. "הודעת", סיפר המח"ט צפורי, "למפקדי יחידות הטנקים שלי על גזרות-האש, כשהכביש פנוי למעבר כוחות. עליתי על רשת הקשר של היחידה השניה ואמרתי: 'אמנם כאן מלחמה, אבל הציור פתוח לפניך'. זה היה מתוח מרהיב, כשכוח גדול של טנקים חלף בתוכנו בעוד המלחמה נמשכת, ועבר קדימה". רק שעותיים לאחר-מכן הסתיים הקרב בגזרה זו.

הטיהור בחלק הדרומי של המתחם, מאוס-כתף לאוס-שיחן, נמשך עוד יום תמים, והצריך לחימה עזה מתעלה לתעלה ומעמדה לעמדה. אולם השריון לא המתין במקום - הוא פרץ והמשיך דרומה-מערבה להמשך הלחימה, כשהוא נכון לשתי אפשרויות: או להשתתף בקרב הבקעה נוסף נגד המערך המצרי

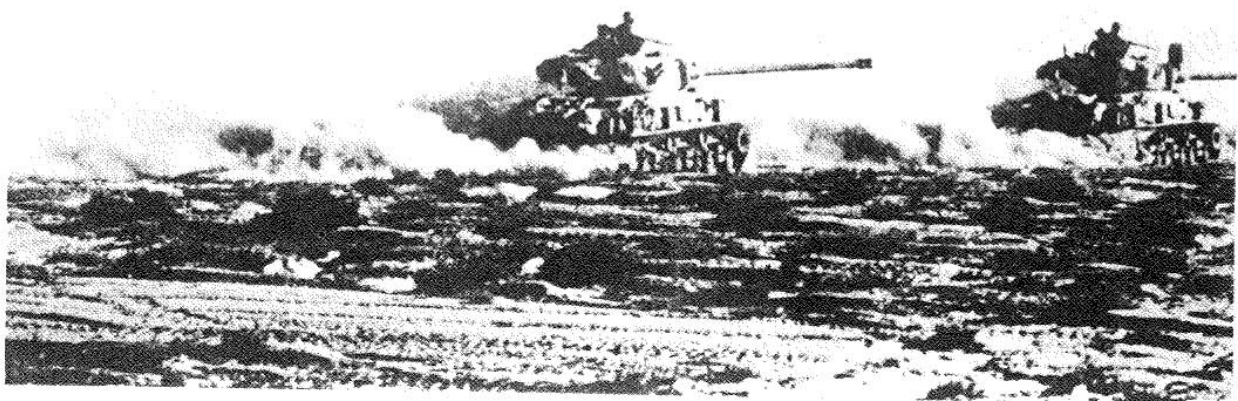
הוא ציווה על שני הטורים, בזה אחר זה, להפסיק את האש כדי לאתר את האויב ולפעול נגדו במשולב. מערך האויב אותר בטווח של מאות מטרים ספורים, וכוחות החטיבה החלו להלום בו ולהשמידו בלחימה משולבת.

טנקים מצריים הושמדו מטווחים קצרים ביותר, ובמקרה אחד - מטווח של כעשרה מטרים בלבד.

קרב שריון-שריון התחולל בקצב רצחני, הטנקים הדליקו וכיבו לסירוגין את זרקוריהם, ריסקו טנקים של האויב, הבעירו משאיות ופיצחו בונקרים.

"תוך כדי קרב השריון", סיפר המח"ט, "הייתי בשיחה עם נת'קה. הוא הודיע לי שאיזה טנק עלידו קיבל פגיעה ישירה, ובעוד הוא מודיע לי את ההודעה הזו - השתרר שקט, ואחר-כך הודיע לי שנת'קה עצמו גם כן חטף ושהזחל"מ שלו נשרף".

נת'קה, שביקש להציל צוות שנפגע, נפצע קשה בשתי רגליו ופונה, ובמקומו פיקד על הטור יצחק בן-שוהם (שנפל ביום הכיפורים בקרבות הבלימה ברמת-הגולן, בעמדו בראש החטיבה

קדמיים של חטיבת שריון מצרית. תנועת הדיפה אחרי הכוח ומושכה בלילה, באורות מלאים, עד שנעצרה בשעה מאוחרת לפני שדה־מוקשים מצרי.

לפנות בוקר התקדם הכוח־כולו, ואז התברר להם כי לפניהם נמצאת חטיבת רפאים מצרית.

לעיניהם של השריונאים נתגלה מערך שלם של חטיבת שריון כשהוא נטוש, עם טנקים ותותחים, טילי נ"ט "אסיו 100" ושדות־מוקשים.

מפקד הכוח שנפל בשבי סיפר, כי ביום הקודם העלה את כל אנשיו על משאיות והתחיל לברוח בכיוון המיתלה, אולם שם המתין לו כבר צה"ל. המצרים נפוצו לכל רוח, והמפקד עצמו חזר אל השריון הנטוש ושם נפל בשבי.

הכוח החל דוהר במהירות לעבר נח"ל, ואילו הסנטוריונים בפיקודו של בן־שוהם נשלחו למיתלה כדי לסייע בקרב שהתנהל שם.

"בעוד ההתקפה מתפתחת והסנטוריונים מתרחקים מערבה", סיפר המוח"ט, "קיבלתי באלחוט הודעה כי כוח בעוצמה של חטיבה משוריית נע בכיוון כונתילה לעבר נח"ל, ועלינו לקדם את פניו ולהשמידו".

באותה שעה נחת מסוק ממפקדת האוגדה, והמוח"ט המריא בו וערך תצפית קצרה על האויב: "התמונה שנתגלתה לעיני היתה של שדרות עצומות של טנקים, נגמ"שים, ארטילריה ורכב נעים לעבר נח"ל".

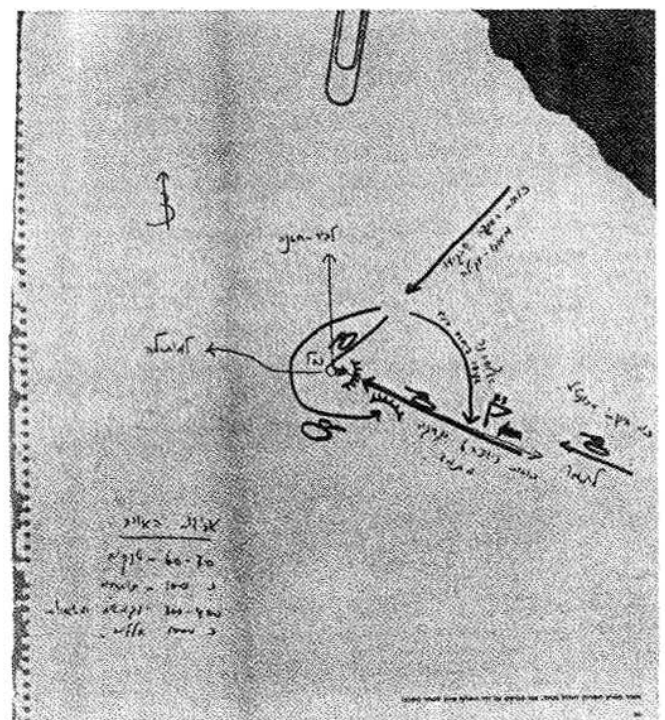
כוח הסנטוריונים קיבל פקודה להפסיק את התנועה לעבר המיתלה ולשוב במלוא המהירות לנח"ל.

לאחר כיבוש הכפר נח"ל והרכסים המזרחיים, התייצבו כוחות החטיבה למארב, הנחשב עד היום לאחד המארבים הקלסיים, הנלמדים בכל בית־ספר לפיקוד. ששון התייצב עם יחידתו בעמדות ההמתנה, ואילו כוח הסנטוריונים בפיקודו של בן־שוהם עקף את נח"ל ממערב ותפס עמדות המתנה באגף הדרום־מערבי. "התרחשויות אלה רדפו זו את זו", סיפר ציפורי, "כוח ששון וכוח הסנטוריונים עלו לעמדות אש. כוח המרגמות פתח באש על המדרונות האחוריים, ותוך דקות ספורות כוסה השטח במדרונות־אש של טנקים, נגמ"שים ורכב. האויב הוכה בהלם

בקוציימה, מערך שכוחו של הסמח"ט כבר יצר עמו מוגע או לפנות לאיזור המישורים של ואדי קורייה וואדי אל־עריש, מדרום לג'בל הילאל.

בשעות הצהריים ניתנה לכוחות השריון של ציפורי ההוראה לפעול לפי האפשרות השניה, והכוח החל לנוע בציר העובר בין קוציימה וביר־חסנה לכיוון נח"ל. לאחר שהגיע לקרבת כביש קוציימה-ביר־חסנה, נכנס הכוח להתארגנות לילית.

למחרת המשיכו הכוחות בהתקדמותם דרומה לכיוון נח"ל. עם ערב הם הגיעו לאזור ג'רל חרים שם נתקלו במשמרות

בודד, פנה בסיוע אווירי אל ריכוזו האחרון של האויב.
 "הקרב נדם", סיפר המח"ט, "אודים נעשים היו פזורים על-פני
 המרחבים השוממים של המדבר. דית שריפה ובשר חרוך מילא
 את האוויר. בקרב זה הושמדה למעלה מחטיבה מצרית משוריי-
 נת".

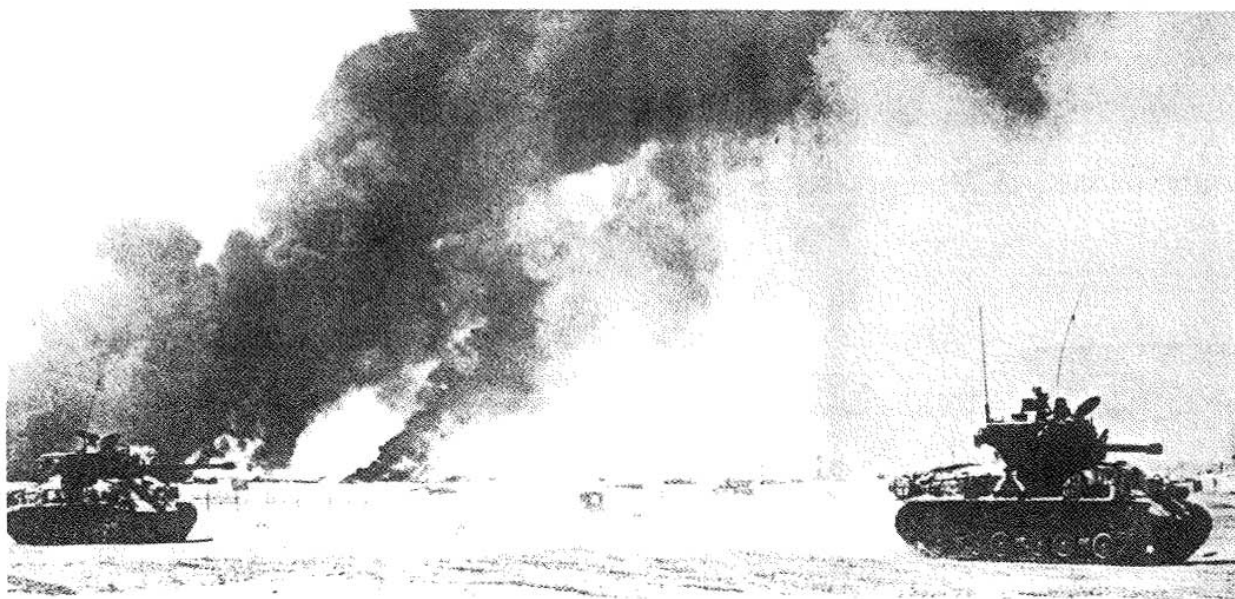
טיהור אזור נח'ל נמשך עד הערב. לחימתה של אנגדת שרון
 ושל החטיבה ויתר כוחות השריון שבמסגרתה - באה אל
 סיומה.

במסדר הניצחון ברפידים אמר מפקד החטיבה:
 "מיגרנו את האויב המתרברב והכינו אותו מכת-מוות. פנינו
 לשלום, אך דרוכים אנו לקראת הבאות".

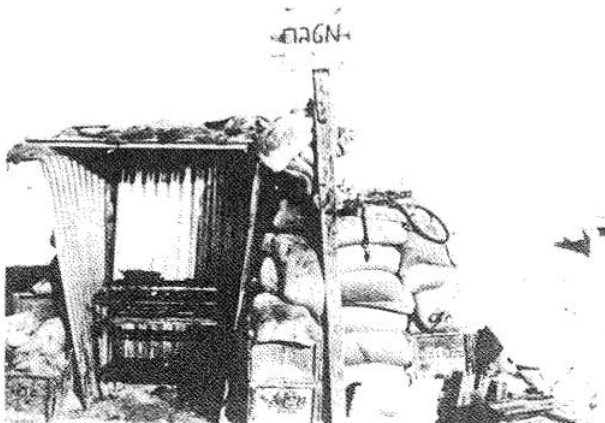
והמשיך לירות בנשק קל מתוך הכפר והגבעות המזרחיות בלבד.
 צוותי הטנקים הבוזרים והרכב הנטוש התרוצצו בשטח
 והושמדו באש-מקלעים. שלבו הראשון של המארב הושלם
 בשדה הקטל נשארו כ-17 טנקים, מרביתם בוערים, וכן עשרות
 רבות של כלירכב, נגמ"שים וארטילריה".

בשלב ההשמדה השני נע כוח הסנטוריונים דרומה ועלה על
 ריכוזי האויב מעורפ, בעוד ששון מחפה על התנועה ממקומו ונע
 דרומה לאחר שהסנטוריונים יצרו מגע עם האויב.

באותה שעה נעו הרצל וגדוד החרמ"ש שלו, יחד עם אריק
 שרון, באיגוף עמוק ממזרח כדי להגיע לעורף האויב, לחסום את
 דרך נסיגתו וליטול חלק בהשמדתו. ששון השלים את השליטה
 על שטח ההשמדה השני והרצל, שהוביל בראש הכוח בטנק

בין המלחמות או שבע שנים, שלושה חודשים ועוד 26 יום

לימים כינו את התקופה ההיא – שראשיתה עם סיום מלחמת ששת הימים וסופה בהפסקת־האש באוגוסט 1970 – "המלחמה שלאחר המלחמה". אך בסוף יוני 1967 לא שיער איש שכך יתפתחו הדברים.

"מקווה שאתה כבר לא תצטרך יותר להילחם. אבא, הפעם, גמר לתמיד, אני מקווה". כך כתב בחופזה, על־גבי גלויה, מח"ט שריון לבנו עם שוך הקרבות.

ואכן, אווירה פסטורלית שררה בסיני. חיילי צה"ל שיכשכו רגליהם במי התעלה, דגו דגים, קיבלו את פניהם של מטיילים למאות, והחליפו עקיצות ובדיחות עם החיילים המצרים שעל הגדה ממול.

באותם ימים נראה היה כי הניצחון הצבאי המזהיר וההכרעה המוחלטת של צבא מצרים ציננו את תוקפנותה של ההנהגה המצרית, וכי שלומה של מדינת ישראל מובטח לזמן רב. לאורך מאות הקילומטרים של קווי הפסקת־האש – על גדות התעלה ולחופו המערבי של סיני, מהעיר סואץ בואכה שארם־א־שייך – התמקמו יחידות צה"ל.

במסגרת ההיערכות נטלה החטיבה חלק פעיל.

לאחר התארגנות קצרה ותקופת אימונים נכנתה החטיבה ככוח שריון לוחם. אל שני הגדודים הוותיקים של החטיבה – גדוד "עשת" וגדוד "הבוקעים" – נוסף גדוד חדש: גדוד "בזק". החטיבה הפכה מחטיבה סדירה למחצה לחטיבה סדירה ממש, ובאותו פרק זמן הוחלף גם נשקה: השרמנים והאס־איכסים, ותיקי הקרבות, פינו את מקומם לפטונים החדשים. באותם ימים עסקו אנשי החטיבה באופן פעיל בהסבת לוחמי חי"ר רבים ללוחמי שריון, ונטלו חלק נכבד בהקמת החטיבה האחות.

מורכבי צפורי, שהוביל את החטיבה אל נצחונותיה המזהירים במלחמת ששת הימים, העביר את הפיקוד לידיו של קלמן מגן, וזה הוביל מאוחר יותר את החטיבה אל המאמץ היום־יומי האדיר של מלחמת ההתשה.

אבל באותם ימים היתה עדיין תעלת סואץ קו שקט באורח יחסי. מפעם לפעם התרחשו אמנם תקריות חמורות, שבראיהן לאחר אפשר לראותן כגישושים לקראת ההסלמה בעתיד – אבל משלא היה להן המשך, שבו החיים למסלולם הרגיל.

והשיבו אש אל מקורות הירי. מאוחר יותר לא ייתפסו חיילי צה"ל כך הוראות בטיחות אישית קוימו בקפדנות, והאנשים לא הסירו מעליהם את אפודות המגן, את החגור ואת כובעי הפלדה.

לאחר שבועות אחדים, ב־26 באוקטובר, פרצה תקרית נוספת, חמורה יותר מקודמתה. תקרית זו לוותה בפשיטת נפל מצרית לישטח. בצד המצרי ניכרו היטב עקבות התקרית – באיזור מכלי הדלק של העיר סואץ השתוללה שריפה גדולה. אבודותיו היו חמורות אמילו בהשוואה לתקרית הקודמת – 15 הרגים ו־34 פצועים.

צה"ל הגיב בעומק שטחה של מצרים – במרחק 350 ק"מ מהשטח הישראלי הקרוב ביותר. שני נשרים על הנילוס, אחד ליד נ'ע חמדי והאחר ליד העיירה קינא – וכן תחנת ממסר המצויה גם היא ליד נ'ע חמדי – זכו לביקורם של חיילי צה"ל. הביקור הבהיר למצרים שלתוקפנות בקו התעלה יש מחיר גבוה, וכי צה"ל יכול להכות בכל זמן ובכל מקום. ושוב חזר השקט לתעלה למושק תקופה של חודשים אחדים.

תקופת הרגיעה נוצלה בעיקרה לבניית הקו ולביצורו, והחטי"ב בה נרתמה לבניית הגזרה כגזרה לוחמת של צה"ל. עבודה רבה הושקעה בבניית הביצורים, בשיפור הדרכים הקיימות, בסלילת דרכים נוספות ובהספקת מים, מזון ותחמושת ליחידות החטי"ב.

השלב המתון בחזית המצרית הגיע לקצו בתקרית הארטילרית הגדולה ב־8 בספטמבר 1968. תוך שעה הפכה תקרית אש קטנה להתלקחות כוללת. מאות קני ארטילריה פלטו אש לאורך גזרה של יותר ממאה קילומטרים. לכוחותינו היו 10 הרגים ו־18 פצועים, והמצרים הודיעו על 26 הרגים ו־104 פצועים. בעקבות התקרית ופגיעותיהם המדויקות של כוחותינו – פונו התושבים מערי התעלה, שהפכו לעיי חרבות.

באותם ימים הגיע לקו נהג טנק צעיר בשם בועז, שעתידי היה להיות הסמג"ד של גדוד "בזק". מאותה תקופה זכור לו אותו יום שטוף שמש, בשעה שהוא וחבריו לטנק שכבו על החוף והשתופו ללא בגדים – בשלפתע ניתכה עליהם הפגזה מצרית. וכך כפי שהם בבגדי ים, קפצו אל בטן הטנק, סגרו מדפים

הפסקה זו נוצלה במהירות וברצינות רבה לבנייתו של מערך ההגנה של צה"ל, שהתבסס על שורת מעוזים מבוצרים, ששלטו על קו המים ועל צירי הכניסה לסיני. במבצע הנדסי, שהוא ללא ספק הגדול והמורכב ביותר מסוגו שנעשה אי פעם בארץ, הוקם הקו הידוע בכינויו "קו בר-לב". הקו, שהוקם תוך תחרות בלתי-פוסקת עם הזמן, העניק למוצבים עמידות בכל הפגזה והעניק ביטחון ללוחמים. בהקמת הקו השתתפו חיילי החטיבה באופן פעיל ביותר.

מערך ההגנה לא התבסס אך ורק על שורת המעוזים. כוחות משוריינים וכוחות ניידים הופעלו במרחבים שבין המעוזים, והם היוו – אם להשתמש בלשון ציורית – שרשרת שעליה הושחלו החרוזים-המעוזים. במרחק מסוים מקו המים מוקמו כוחות שריון, שהיו מסוגלים להגיע מהר מאוד לכל מעוז ולכל נקודה בתעלה.

ב־8 במרס, כשבניית הקו נמצאה בעיצומה, הפך קו המים לקו של אש.

מצרים כפתה מלחמה על ישראל ומטרתה היתה להתיש את צה"ל, לפגוע ברוח הלחימה שלו, לייגע ולייאש את העורף האזרחי, להרוס ציוד יקר ולהטיל מעמסה כלכלית כבדה על ישראל.

המצרים התבססו על עדיפותם הארטילרית. הם היו משוכנעים שישאל לא תוכל לעמוד במלחמה ממושכת, שבה עליונותו של צה"ל לא תוכל לבוא לכלל ביטוי.

הם שילבו ירי ארטילרי – בין "טפטוף" מטריד לבין מטחים של 600–700 פגזים על כל מעוז בפרק זמן הנע בין מחצית השעה לשעה – עד הנחת מארבים, הטמנת מוקשים ונסיונות חוזרים ונשנים של פשיטה על המעוזים הישראליים.

על אחד מנסיונות הפשיטה המצריים, נסיון פשיטה על מעוז באזור איסמעליה שהסתיים במנוסתם של הפושטים שהשאירו עשרה מחבריהם הרוגים על-גבי גדרות המעוז הישראלי – סיפר פד'לה, מי שהיה הסמ"ט בימיו של קלמן מגן ז"ל: "ביקרתי שם מיד לאחר הפשיטה. את הפושטים גילה נח"לאי מאנשי המעוז. הוא עמד בשער, פתח לעברם באש, זרק רימונים ותוך כדי כך הצטרפו אליו שאר הלוחמים. הוא סיפר לי, כי חצי שנה

קודם-לכן הוא היה במוצב שכוח מצרי פשט עליו, ובשל חוסר עידנותם של האנשים הצליחו המצרים לתדור לחצר ולקחת את הדגל. 'חצי שנה לא נתן לי העלבון הזה מנוח', אמר הנח"לאי, 'אני חיכיתי לרגע הזה, ועכשיו אני יכול להשתחרר בשקט'." כל יום בימי מלחמת ההתשה היה ליום מלחמה שסיפורו בצידו.

על יום פעילות של פלוגת טנקים בגזרת התעלה סיפר פינקו, שקיבל את הפיקוד על החטיבה מידיו של קלמן מגן בעיצומה של מלחמת ההתשה – בינואר 1970.

"את הפעילות היומית התחילה פלוגת הטנקים בפתיחת כביש התעלה. פעולה זו היתה בעלת חשיבות עליונה, כי בלעדיה היתה כל פעילות בלתי-אפשרית, כולל הגישה אל קו המים ואל המעוזים."

הגזרה חולקה לגזרות משנה. בעת ובעונה אחת סיירו פלוגות הטנקים במשך כשלוש שעות לאורך הקטעים עליהם היתה כל אחת מהן מופקדת.

אופי סיורי הבוקר השתנה בהתאם לפעילות האויב. תחילה ביצע את הסיור זחל"ם. משהתחממה הגזרה השתתפו בסיור שני זחל"מים. לאחר-מכן שני זחל"מים ומחלקת טנקים, שתפסה עמדות על הדכסים השולטים על ציר הכביש שעליו נעים הזחל"מים – ואל עברה השני של התעלה, שם מצויים מקורות האש של האויב. כשהגיעה ההסלמה לשיאה השתתפו בסיור זחל"מים וג'יפים, כשמחלקת הטנקים נמצאת בהבטחה ובכוננות לקרב.

עם תום ה

רצופים. בסופה של תקופה קשה זו היו החיילים יוצאים לחופשה בת שבוע, להינפש מן המתח והעייפות הנופיים והנפשיים כאחד.

החטיבה היתה פרוסה לאורך הקו במשך שלושה חודשים, ובסיומם היתה עולה לשלושה חודשי אימונים בעומק סיני, ואז היתה החטיבה האחת באה במקומה, וחוזר חלילה.

"האנשים הבינו את המצב וידעו בדיוק מדוע ולמה הם נמצאים במקום שהם נמצאים - ולכן לא היו הרבה קיטורים", סיים פינקו את דבריו.

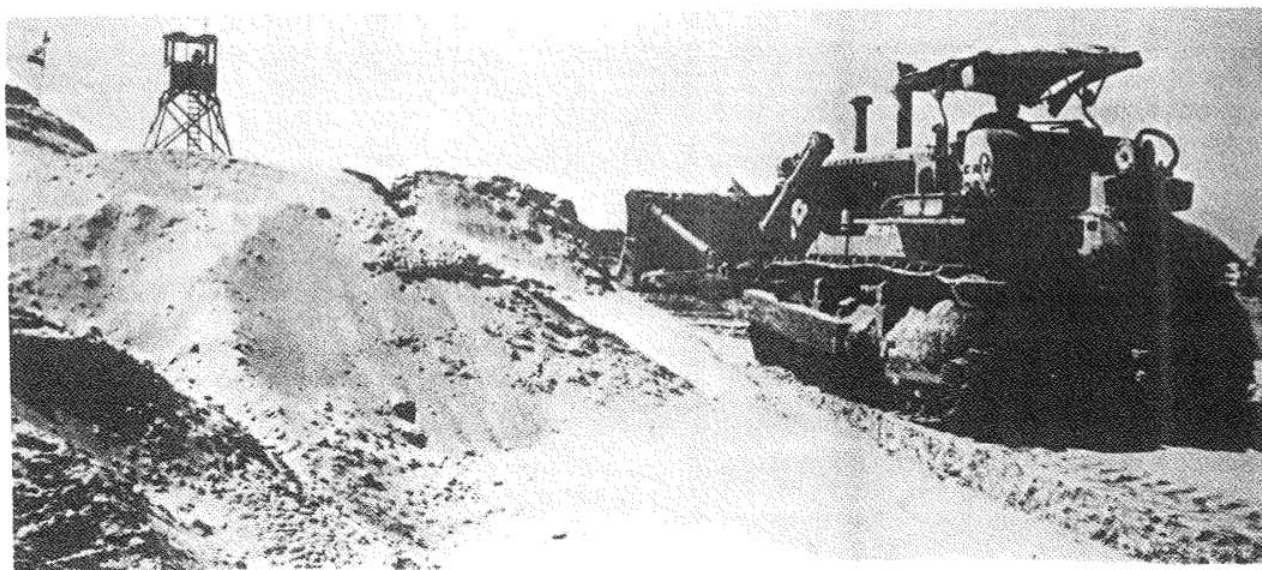
החיים בקו היו קשים, לעתים קשים ממש. היו אלה חיים של כוונות מתמדת למשהו בלתי־צפוי.

"את ראשית המתח יכולת לחוש כבר במוטוס", סיפר פד'לה, "לא היה מצב־דוח. אנשים לא היו מדברים זה עם זה, רק קוראים בעתון. וכשהיו יורדים בשדה־התעופה בסיני היית שומע רק את

עם רדת החשיכה נכנסו הטנקים לחינוני לילה פלוגתיים. הטנקים היו בכשירות ירי, ואחד מכל ארבעה אנשי צוות היה דרוך בתא התותחן - נכון לפתוח באש ברגע שתתגלה מטרה. כמובן נותר אחד משלושת המו"קים ער - נכון אף הוא לקדם כל התפתחות. שאר האנשים חטפו תנומה קלה במקומותיהם בתוך הטנק.

חינוני הטנקים היו במרחק חמש עד עשר דקות נסיעה מן המעוזים. כאשר היה מעוז מגלה שכוח אויב פושט עליו, הוא היה מבקש סיוע ארטילרי ומזעיק את הטנקים. אלה היו ממהרים להגיע, ויחד עם אנשי המעוז היו מחסלים את הפושטים על גדרות המעוז.

"הטנקיסטים שהו בתוך הטנקים שלהם כל היום וכל הלילה. לטנקיסט לא היה בית אחר זולת הטנק", סיפר פינקו, והוסיף כי כזה היה סדר יומם של השריונאים במשך ארבעה שבועות

רעש קיפול העתונים. אין לך דבר סמלי יותר מכך לתאר את אווירת אותם הימים. באת מן הבית, חיבת את האישה ואת הילדים, או את החברה, ותוך שעה היית נכנס לקו וחוטף הפגזות. בדיזנוף הכול היה כרגיל והיית צריך להסביר לחיילים שבעצם זה מה שאנחנו מבקשים – שהעורף לא ייפגע, אבל המתח היה קשה מנשוא.

"החיים פה מקבלים משמעות שונה במקצת", תיאר אחד המפקדים את החיים בקו, "איננו רואים מפה את האויב. אנחנו מחכים לשריקת הפגז היוצא. כל אדם היוצא מהבונקר, אינו יודע מה יתרחש. הוא לא רואה את האויב המתקרב, הוא לא יודע לקראת מה הוא הולך. הוא יודע שממש כל רגע עלול ליפול פגז, והוא עלול להיפגע. יש פה מושג שונה למילים 'קרב' ו'מלחמה'". לכך נוספו תנאי המדבר הקשים. לוחט בסיני בקיץ, ברחשים ויתושים בכל מקום והאנשים כלואים וסגורים באפודות ימין וחבושים כובעי פלדה.

אסור היה שהמתח יתרוץ והאנשים יזלזלו באויב, אך מאידך גיסא אסור היה להיכנס לאווירה של פחד ולהניח לאנשים, שלא היו רגילים למאסות כה גדולות של אש, להיחשף לפגיעה מוראלית.

הבעיה נפתרה בדרכים אחדות – בראש ובראשונה על-ידי הדוגמה האישית של המפקדים, שבעצם נוכחותם בשטח הוכיחו לחיילים כי אפשר לעמוד בכך. "לא היה מעוז שאחת ליומיים לא ביקר בו המח"ט או הסמח"ט", סיפר פד'לה על אותם ימים. לכך נוספו תנאי שירות משופרים: חשמל במעוזים, אספקה שוטפת של ספרים, עיתונים, סרטים והרצאות.

הבטחת בטחונם האישי של החיילים והקדשת תשומת לב רבה לצמצום מספר הנפגעים בקרב חיילינו היתה אחת המשימות שהמפקדים – מהמח"ט ועד המח"ט – נטלו על עצמם. יש לציין במיוחד את חלקם של אנשי פלוגת המפקדה – אפסנאים, טכאים וספקים – שהיו באים עד לקו האש ממש, מביאים ציוד ואוכל, לעיתים בדרכים מאוד לא שגרתיות כהובלת אורחת גמלים דרך ביצות המליחה – ולמרות הידיעה כי הם עלולים להיפגע, הם המשיכו – ולא נעצרו ליד המחסום. אחת הפרשיות המרתקות במלחמת ההתשה היתה ללא ספק

פריצת הדרך למעוז "טמפו" (מעוז "אורקל" במלחמת יום הכיפורים), המעוז הצפוני ביותר בשרשרת המעוזים של צה"ל לאורך תעלת סואץ.

באביב 1969 "התחממה" הגזרה הצפונית, והציר שנמשך מקנטרה בדרום ועד "טמפו" בצפון נחשף כמעט לכל אורכו לאש האויב. הסוללה היתה נמוכה והיו בה פרצות רבות, שלא היה סיפק בידי אנשינו לסתום את כולן בשיטה שבה נהגו: הסירו מיכליות מים מעל רכבות המשא הנטושות בקנטרה, גררו אותן באישון לילה אל הפרצות ומילאו אותן באבנים ובעפר.

ממזרח למעוז השתרעו ביצות מליחה טובעניות, וכאשר הנסיעה בכביש לא התאפשרה בשל האש המצרית – נותק "טמפו". יום רדף יום – ו"טמפו" היה במצור למעלה משבוע. ביום העצמאות, כאשר פד'לה אמר היה להתייצב בפני הנשיא לטקס הענקת צל"ש על לחימתו בקרב כראמה – הוא נמצא תחת זאת בקנטרה, ממתיין לפקודה לפרוץ ל"טמפו".

בתשע ניתנה הפקודה. "מדגש שנכנסו לחורשות של קנטרה", סיפר פד'לה, "ליווה אותנו מסך כזה של אש שאני לא זוכר כמותו, ואני הייתי בהרבה קרבות, אבל אש כזאת אני לא זוכר". הכוח חייב היה להישמר ממארבים הצפויים על-גבי הסוללה, לטהר את צירי התנועה הממוקשים וכל זאת בשעה שלא היה באפשרותו לתמוך, או לסור ימינה או שמאלה מן הציר. ואל נשכח: האויב היה מרוחק מן הכוח 300 מטר בלבד.

הכוח הפורץ עלה על מוקשים, נפגע מארטילריה, אך הצליח בסופו של דבר להגיע ל"טמפו". האנשים פרקו את האספקה, פינו חולים אחדים ושבו על עקבותיהם, כשמסך של אש ממשך ללוות אותם בדרך חזרה עד הגיעם לקנטרה.

בשעות הלילה יצא פד'לה בראש הכוח אל הטנקים שנפגעו לאורך הציר, ופעולת החילוץ הת

אספקת האוויר למעוז היתה רלילה, החשמל נותק, והקשר עם האנשים התקיים באמצעות מכשיר האלחוט, שדרכו דיווח המפקד על מצבם.

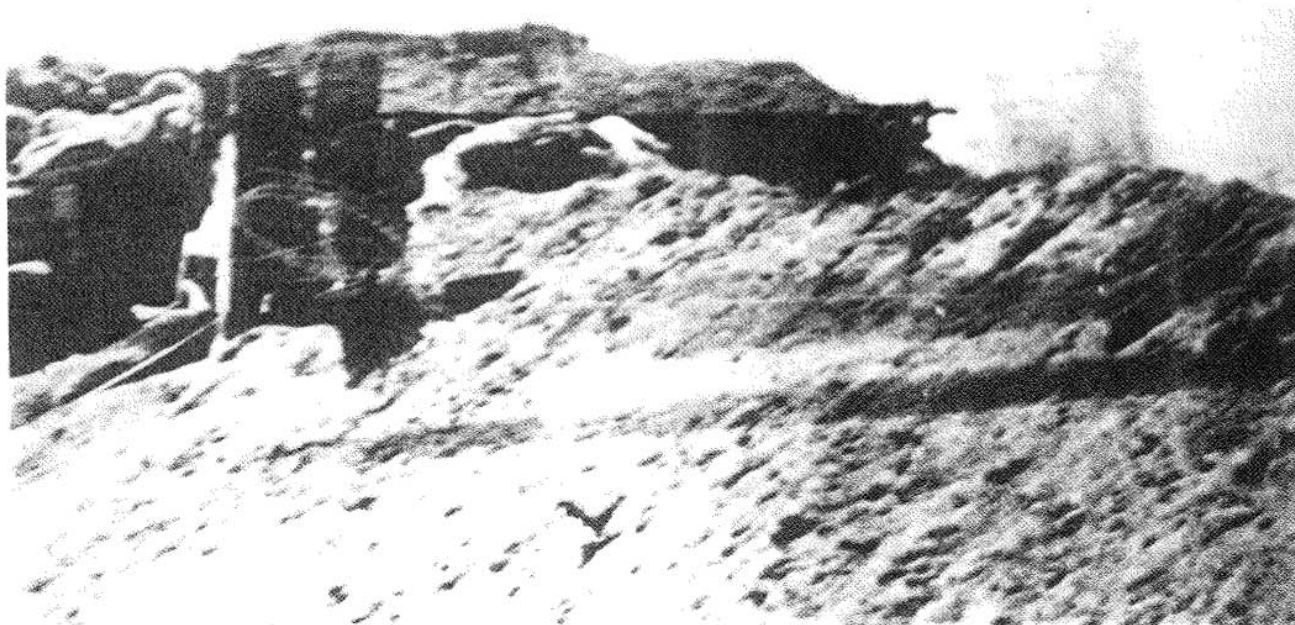
האפשרות לחלצם היתה אפסית כמעט. כל טרקטור שניסה להתקרב אל המעוז היה זוכה מיד לברד של עופרת, ועבודת ידיים לא היה בכוחה לפנות את הפתח החסום.

בסופו של דבר, היתה זו תושייתו של ישראל שהצילה את הנצורים. הוא איתר פתח איורור שכוח, שהתפתל בין שכבות המגן הרבות שכיסו על המוצב. הוא הוליך את אנשיו בזחילה דרך המנהרה המפותלת והצרה עד שהוציאם, עד האחרון שבהם, לחופשי.

משנוכחו המצרים לדעת כי ישראל אינה מוותרת על המעוז ועל הציר המוביל אליו, רפה הלחץ, והדרך ל"טמפו" שוב היתה פתוחה בפני כוחותינו.

המעוזים עצמם היו מאוישים בדרך כלל ביחידות חי"ר וצנחנים - סדיר ומילואים - כשאת מעוזי המפתח היו מאיישים אנשי החרמ"ש של החטיבה.

באחת ההפגזות המאסיביות על אחד המעוזים האלה, מעוז "קובר" שמול איזור המיתלה, נחסם פתחו של המעוז. אנשי המעוז, בפקודו של ישראל בן-ארי (הייבו) - שעתיד היה לקבל את עיטור העוז על חלקו בקרב על החווה הסינית במלחמת יום הכיפורים שבה נהרג - נלכדו בתוכו.

וימים, ניסו לפשוט עליהם, להפציעם מן האוויר, לכתרם – כל זה לשווא".

לחטיבה שלנו היה חלק נכבד ביותר בהישג זה. תוך שמירה על רמת לחימה ומוראל גבוה שבאו בעקבות לחימה עיקשת, ארוכה וקשה, התגבשה החטיבה במרוצת מלחמת ההתשה לכוח פלדה לוחם, בעל נסיון רב ופעילות קרבית ענפה.

במרוצת שלוש השנים שחלפו מאז נכנסה הפסקת האש לתוקפה ועד אוקטובר 1973 הקדישו פינקו, מכסי ואמנון את עיקר מרצם לאימון הכוח, לבניית התעוזים ולביצור הקו הקיים – ובד בבד עם כך לקליטת כלים חדשים ומשוכללים.

הן הניסיון הקרבי הרב שנרכש במלחמת ההתשה והן המאמץ האפור האין-סופי שהשקיעה החטיבה בתקופה השקטה לחיזוק כוחה – כל אלה הוכיחו את עצמם במלחמת יום הכיפורים.

במלחמת ההתשה באו לביטוי כושר האלתור וההמצאה ברמה הטקטית של מפקדי מעוזים ומפקדי מחלקות – ופתרונות שהועלו שימשו לאחר-מכן את הגזרה כולה.

ההפגזות המצריות הרצופות חייבו את אנשי המעוזים לשקם ללא הרף את "ביתם". עם שוך ההפגזה הם יצאו מן הבונקרים, שבו ותיקנו את המקומות הפגועים, פתחו מחדש את תעלות הקשר ההרוסות והחזירו את המוצב למצב שיאפשר להם לקיים בו פעילות מבצעית תקינה – כשהם עושים את מלאכתם חשובים לארטילריה ולצלפים שארבו להם ממחבואיהם בגדה המערבית.

אנשי המעוזים היו חייבים להישמר גם מפני מטוסי האויב שהיו מגיחים מפעם לפעם ומטילים פצצות על כוחותינו.

בנובמבר 1969 הפיל אחד מצוותי גדוד "בזק" מטוס סוחוי מצרי באש מקלעים. בפברואר פגע כוח של החטיבה בשני מטוסי סוחוי שהגיעו לעבר כוחותינו. אחד מהם נפל והתדסק בשטחנו וגופתו של הטייס נאספה והוחזרה למצרים. המטוס האחר, שהצליח לחמוק, נראה מטיל את פצצותיו על המוצבים המצריים. במרס 1970 הפילו טנקיסטים של החטיבה מטוס מיג 17 באש מקלעים. המטוס התפוצץ באוויר וחלקיו נראו נופלים בצד המצרי.

בסוף יולי 1970 הצליח צה"ל "להתיש את המתישים". לאחר 16 חודשים של לחימה רצופה נראה היה כי תקיפותיו המתמדי דות והמדויקות של חיל-האוויר הישראלי במשך למעלה משנה, הפשיטות והתקיפות שבוצעו על הכוחות המצריים בעומק שטחם, ועמידתם האיתנה של כוחותינו בקו התעלה – מביאים את המצרים לכלל הרהור לגבי יעילותה של המלחמה שכפו על ישראל. הם נענו להצעה האמריקנית וחתמו על הסכם של הפסקת-אש.

בחצות הלילה, אור ל-8 באוגוסט 1970, לאחר שירת הברבור של מאות קני ארטילריה, שקטה תעלת סואץ והפסקת האש נכנסה לתוקפה.

"במשך 16 חודש ניסו המצרים בכל הדרכים להשיג הישג כלשהו בשטח ולא הצליחו", אמר רב-אלוף חיים בר-לב, המטכ"ל צה"ל באותם ימים. "הם הפגזו מעוזים במשך שעות

בהמוני חי"ר מצריים שצלחו את התעלה בסירות גומי, ובמטוסי אויב שחלפו מעליהם בלהקים – ופני כולם מזרחיה.

שלב הבלימה החל בעוד החטיבה נמצאת במצב קשה – הן בשל ההתראה המודיעינית שהיתה קצרה ביותר, וגרמה בין השאר לעיכוב בואם של אנשי המילואים, והן בשל לוח הזמנים המאוחר שבגללו לא היו הכוחות פרוסים במקומותיהם.

כל מי שהורגל בקרבות השריון הקלסיים של צה"ל, שהיו מאופיינים בכוח ההבקעה, התנופה והמחץ שלהם, הופתע ונדהם לנוכח מלחמתו של השריון בשלב הבלימה. החטיבה הועמדה בפני תנאי לחימה שהם אופייניים פחות מכול לשריון. הגדודים התפצלו ליחידות קטנות, כפריסה רחבה, כדי שיוכלו להפעיל את כוחם מכל נקודה ונקודה.

"כאשר רס"ן אליעזר כספי, מ"פ פלוגה ח' של גדוד 'בזק', דיווח על השמדת ארבעה טנקים מצריים על-גבי הרמפות המצריות וכי האויב איננו מעלה טנקים נוספים", סיפר בני טרן, "קיננה בלב האנשים ההרגשה שאנו מתגברים על המצב וכי מדובר בתקרית וכי העסק נרגע". אולם במהרה החלו מגיעים דיווחים אחרים, בין השאר על מסוקים שחצו את התעלה ונעו לעבר טסה.

טנקים רבים נתקלו בחי"ר המצרי כאשר התקרבו אל המערזים, והיה עליהם להילחם בנושאי הבזוקות והטילים שהתמקמו על הסוללה שליד התעלה ולתמרן בזהירות כדי שלא להיפגע מטילים אשר נורו לעברם.

סגן יגאל ליאור, סמ"פ ח' של גדוד 'בזק', סיפר כי בשעה שעלו לעמדות הצטיירה התמונה הבאה: סוללת העפר בגדה המזרחית שרצה חיילי חי"ר מצרי, הטנקים נלחמו בחי"ר שעלה מדרום, בעוד שמימין, מצפון למערז 'חזיון', צלח החי"ר המצרי ונע לעבר הגבעות, תפס עמדות והתחיל לירות טילי נ"מ לעבר כוחותינו.

המפגש עם החי"ר המצרי היה מדהים. בניגוד למה שהטנקיסטים דימו לעצמם, לא עלה החי"ר בסדרות רחבות, כפלנגות. החיילים המצרים שרצו בכל מקום – פה שניים ופה שלושה, מחופרים ומצוידים בנשק קטלני.

"אתה דורס אותם, אבל הם דבים, דבים מאוד", נזכר אחד

'בזק', השתתף במרדף. הוא נזכר כי המח"ט שלח להם שני בקבוקי שמפניה לאות הוקרה, אך הם החליטו לדחות את השתיה עד למוצאי יום הכיפורים.

"את השמפניה", מסיים שלמה את סיפורו ורמוז של חיך עולה על שפתיו, "שתו כבר המצרים".

בשבת, בשמונה וחצי בבוקר, התקיימה קבוצת פקודות באוגדה, ואלברט הודיע כי שעת ה"ש" הצפויה היא ב-6 לפנות ערב. הוא הורה על ביצוע פריסת הכוחות על-פי תכנית "שובך יונים".

בבוא ממפקדת האוגדה כינס המח"ט את מטהו, עידכן את הנוכחים על המתרחש והוציא את קבוצת הפקודות החטיבתית. בתחום אחריותה של החטיבה היתה גזרה שרחבה כ-200 קילומטרים – מזה 104 ק"מ בגזרת תעלת סואץ ועוד כ-100 ק"מ בחוף מפרץ סואץ, מהמזרח עד ראס מעלב. גדוד 'בזק' היה מופקד על הגזרה המרכזית מדרום לאי אל-בלח מצפון, ועד צפון האגם המר בדרום כשבאחריותו המעוזים 'חזיון', 'פודקן', 'מצמד', ו'לקקן'. גדוד 'הבוקעים' היה מופקד על הגזרה הדרומית, מהאגם המר בצפון ועד ראס מעלב בדרום, כשבאחריותו המעוזים: 'בוצר', 'ליטוף', 'מפצח', 'ניסן' ו'מסרק'. גדוד 'עשת' היה מופקד על הגזרה הצפונית, מצפון האי אל-בלח בדרום ועד מעוז 'בודפסט' שלחופי הים התיכון בצפון, אך הוא היה תחת פיקודה של חטיבת חי"ר שהיתה אחראית על הגזרה הצפונית.

על-פי ההוראות היתה החטיבה צריכה לפרוס את כוחותיה בשעות אחריצהריים, אבל בשעה 1345 החל היבבן לדווח ברשתות הקשר – המלחמה פרצה כאשר חלק מכוחות החטיבה היו בתנועה לעמדותיהם וחלק אחד אף לא החל בתנועה.

באותה שעה שהה בני, סמג"ד 'בזק', בחמ"ל הגדוד בישיבת מטה. הוא שמע שתי התפוצצויות נוראיות, וחושך השתרר לפתע בחדר. הוא קפץ החוצה ונוכח לדעת שהכול אפוף עשן שחור. מטוסי הא

הלוחמים, "והטנקים התחילו ללכת לנו אחד אחד". הדיווח מן הפלוגות האחרות היה דומה: **מגע** אש עם האויב, בעיקר עם כוחות החי"ד שלו. נערכו נסיונות חוזרים ונשנים לחבור עם המעוזים, שהוסיפו לשמור על קשר עם המפקדה. התמונה המצטיירת בעיני המח"ט, שצירף פרט לפרט, היא של תקיפת חי"ד לאורך כל תעלת סואץ, תקיפה המתגברת בנשק נ"ט ומסתייעת בירי ארטילרי מאסיבי ביותר ובירי מן הגדה המערבית.

כל אותן שעות, שכל דקה בהן היתה ארוכה כנצח, עמדה החטיבה לבדה בהתמודדות דמים עם אויב אשר תיכנן במשך שנים את המהלומה הזאת וביקש לעשותה עזה ככל האפשר. שוב חזרה ונשנתה התמונה המוכרת לנו ממלחמות ישראל בכל הדורות – עת גבורתם של מעטים, המקריבים את עצמם למען הכלל, מכריעה בסופו של דבר את המערכה.

בשעות הערב והלילה החל אטיאט תהליך עיבוי הקו, אשר אפשר לדמותו, מבחינתה של החטיבה, לסגירתה של מניפה פרושה. תחילה היתה החטיבה אחראית לגזרה המרכזית ולגזרה הדרומית (ואחד מגדודיה ישב בגזרה הצפונית); לאחר מכן נעה לקו החזית החטיבה האחת וקיבלה את האחריות על הגזרה הדרומית – ובכלל זה את הפיקוד על גדוד "**הבוקעים**". בד בבד עם כך נע גדוד "**סופה**", שהיה שייך לחטיבה האחת, בפיקודו של שלמה ניצני, עבר לפיקודה של החטיבה והשתלב בסדר הכוחות שלה.

מאוחר יותר הצטרפו כוחות נוספים לחטיבה: פלוגת חרמ"ש וגדוד מבית-הספר לשריון בפיקודו של סא"ל מצנע. למחרת היום הגיעו גם כוחות המילואים; אוגדתו של אריק שרון קיבלה את האחריות לגזרה המרכזית, והחטיבה שלנו השתלבה בפעם השנייה בתולדותיה בפעולות האוגדה שאריק שרון מפקד עליה. במשך הלילה שבין ה-6 לבין ה-7 באוקטובר חתרו כוחות החטיבה להגיע לאזור המעוזים כדי להכות בצולחים ולתפוס עם שחר עמדות על קו המים.

"היתה שעת חשכה", סיפר שלמה ניצני, מג"ד "**סופה**", "היה ירח, אך היה עשן רב באיזור, כך שהראות היתה קשה. בדרך הוריתי להרכיב זרקורי כסנון על גבי הטנקים. אך הפעלת הזרקור

לא תרמה דבר, כיוון שהעשן והאבק שזיהמו את האוויר שברו את מהלומות האור".

הלילה הארוך ההוא היה רצוף מעשי גבורה מופלאים, חלקם ידועים לנו וחלקם לא ייוודעו לעולם, כיוון שעושיהם והעדים להם אינם עמנו היום.

סמ"ר דני בן-עיון שימש באותו לילה כסמל מחלקת טנקים בגדוד "**בזק**". מחלקתו נלחמה בצומת הפירדן. בהסתערות המחלקה נפגע המח"מ, ודני נטל לידייו את הפיקוד על המחלקה. בהסתערות זו נפגע הטנק שלו, והוא נפצע קשה ברגלו. נהג הטנק נפצע קשה והטנק החל מתלקח, למרות פציעתו הקשה יצא דני מהטנק, שכב על כנף הטנק ונהג בו מבחוץ – כשהנהג לוחץ על דוושת הדלק.

דני חילץ אנשי צוות של טנק אחר שנפגע והעביר אותם לטנק שלו. הוא הורה לנהג מן הצוות שחילץ לשבת בתא הנהג על-גבי הנהג הפצוע, שלא ניתן היה לחלצו בשלב זה, ולנהוג בטנק. דני המשיך לשבת על כנף הטנק ולכוון את הנהג בהוראותיו. תוך כדי כך עלו חיילים מצריים על הטנק. דני פגע בהם בנשקו האישי ודרס את האחרים בזחלי הטנק. בהגיעם לקרבת תעוז "**הברגה**" חולצו הפצועים – ולאחר כרבע שעה התפוצץ הטנק. על מעשהו זה זכה סמ"ר דני בן-עיון בעיטור העוז.

באותו איזור, איזור גשר פירדן, נפגע אחד הטנקים של גדוד "**סופה**". המח"ט נפצע בפניו ואיבד את מאור עיניו. לאחר מכן נפגע הטנק שנית, ושניים מאנשי הצוות נהרגו. בני אברמוביץ, נהג הטנק, המשיך לנהוג בטנק הפגוע. תוך כדי תנועה עלו על הטנק חיילי חי"ד מצרי וירו במקלעים לעבר תא הנהג. תוך כדי נהיגה בטנק הצליח בני לנער מעליו את חיילי החי"ד המצרי ולדרוס אותם. בהמשך התנועה נכנס הטנק לאיזור הביצות ושקע. בני נכנס לצריח, חילץ את המח"ט הפצוע, לקח נשק, מימיה ומפה והחל לנוע ברגל לעבר כוחותינו כשהוא תומך

תצפית 2: פורקן

סיפור קרבות הבלימה – שבהם נשאה החטיבה את כל כובד המשא ועמדה במחץ ההסתערות המצרי – הוא סיפורם של מאות רבות של לוחמים, מפקדים וחיללים, המצטרף כבמעשה פסיפס, לתמונה אחת רחבה, מורכבת ורב-עלילה.

סיפורו של מעוז "פורקן" הנצור, סיפורם של כוחות החטיבה שניסו ללא הרף לחדור אליו, וסיפור חילוצם המופלא של הנצורים – הוא ללא ספק אחד הקטעים המרתקים והאופייניים ביותר בקרבות הכלימה, ומתוכו אפשר ללמוד רבות על מאורי עות אותם ימים.

ב־6 באוקטובר, בשעה אחת וחצי לערך, קיבל רס"ן מאיר ווייזל הודעה על כוננות ספינה. עשר דקות לאחר מכן היה המעוז, השוכן על גדות סואץ מול איסמעליה, ערוך לספוג את ההפגזה שהחלה בעשרה לשתיים.

מפקד המעוז, שניצב למעלה בעמדת הפריסקופ, דיווח על חיילי חי"ר רבים מאוד שחצו וצלחו את התעלה מצפון למעוז, מהרמפה שעל הגדה המערבית. מדרום לבית החולים, פתח טנק מצרי באש לעבר המעוז. כוח חי"ר מצרי התפרס בשטח והגיע עד למרחק של 500 מטרים מן המעוז. הלוחמים ירו אש מרגמה לעבר איזור הצליחה.

בשעה שתיים וארבעים תקף כוח חי"ר מצרי, שמנה כ־50 חיילים, את המעוז מצפון והגיע עד לגדר. באש מנשק קל ובסיוע ארטילרי נהדפו התוקפים. עם חשכה הופגז המעוז באש כבדה מאוד.

בשעה שקיבל המעוז הודעה על כוננות ספינה, קיבל סרן ישראל ניצן, מפקד פלוגת טנקים מגדוד "בזק", ששהתה בתעוז "נחל" – פקודה ל"שובך יונים". על בסיס התרגולת הקיימת הוא נע בראש שתי מחלקות לעבר "פורקן".

כעבור עשרים דקות, כאשר הגיע ישראל לצומת "טליסמן" – "לכסיקון", הוא נתקל בכוחות חי"ר של האויב: "בשטח נראו מאות חיילי חי"ר, ואנחנו פתחנו עליהם באש תותחים ומקלעים". טנק אחד, שנשלח לתפוס עמדה השולטת על מרחב "מצח" – "פורקן", נפגע מטיל נ"ט ונדלק מיד.

בעוד אחד הטנקים נע לעבר הטנק הפגוע לבדוק מה אירע

ב־6 באוקטובר שימש סגן מרדכי רטר כמפקד מחלקת טנקים בגדוד "עשת". מחלקתו נלחמה באיזור קנטרה. תוך כדי לחימה נפגעו הטנק שלו והטנק של סמל המחלקה. למרות פציעתו נכנס מרדכי לטנק הבוער של הסמל, חילץ את אנשי הצוות, ובתוכם את סמל המחלקה שהיה פצוע קשה – וכל זאת תחת אש האויב. הוא נשא על גבו את סמל המחלקה למרחק של כ־3 ק"מ עד שפונה, ולאחר מכן הצטרף לטנק אחר כנהג. לאחר יומיים של לחימה רצופה נפגע מרדכי ונהרג. על המעשה שעשה עוטרו סגן מרדכי רטר ז"ל בעיטור העוז.

ובאותו מקום וכמעט באותה שעה רץ סמ"ר דוד חיים טחן, למרות פציעתו, אל הטנק הפגוע של המ"מ, חילץ את אנשיו והביאם תחת אש האויב אל התאג"ד.

סיפור זה נשמע כאילו הוא חוזר על עצמו לבלי סוף; עוד סיפור ועוד סיפור על אחוות לוחמים מופלאה, אחוותם של אלה המוכנים לתת את חייהם למען חבר לנשק. עמו אכלו, ישנו וצחקו – ועתה הם נכנסים לאש התופת כדי להצילו.

על כביש התעלה, מכיוון צומת איסמעליה לכיוון דוריסואה, התחולל סיפור גבורתו של סמל דוד חג'י. הטנק שבו שימש דוד כטען-קשר נפגע והחל לעלות באש. כל אנשי הצוות, למעט הנהג, קפצו מהטנק ומיהרו לתפוס מחסה. לאחר שהתברר לניצולים כי חברם הנהג איננו, התנדב דוד לגשת ולחלצו מהטנק. האיזור היה שרוי בחשיכה ושרץ חי

שלי, שהיה הטנק המוביל, ירי מושק קל: מקלעים, מרג"ט ומאוחר יותר טילי נ"ט סאגר". מכת האש הראשונה לא פגעה בו, אולם במכת האש השנייה הוא נפגע.

"המשכתי לירות ממקומי על מטרות שראיתי והתקשרתי עם קמב"ץ החטיבה שהיה מאחורי וביקשתי ממנו ליישר את כל הכלים ולהסתער בלי להתחשב במיקומו של הטנק שלי, במגמה לטהר את השטח. הקמב"ץ שלח טנק לתוך השטח וזה חילץ אותי לאחור".

סא"ל שלמה ניצני יצא אל הגורה שבאחריותו. כוחותיו נעו עד צומת "טליסמן" – "חזית", כשבדעתם לעלות על רכס "נחל" ולהמשיך מערבה לעבר "מצת" בפריסה ובזהירות, כיוון שלא היו בידיהם ידיעות מפורטות על מיקומו ועוצמתו של האויב.

ואכן, לאחר שעברו את רכס "נחל", ניתכה עליהם ללא הפסק אש ארטילרית שכללה גם פגזי זרחן. כאשר הגיעו לאיזור "מצת" הם נעצרו והפעילו זרקורים לשם תצפית וזיהוי, אך בשל האוויר שהיה מזוהם בעשן ובאבק – נשברו אלומות האור והם לא ראו דבר. הם נעו מערבה בזהירות, תוך חיפוש מטרות, אך לא הצליחו לאתר את האויב. הארטילריה המשיכה להנחית עליהם פגזים והם הוסיפו לדלג ממקום למקום, כשמגמת פניהם מערבה. "טנקים ואנשים החלו להיפגע", סיפר סא"ל ניצני. "השטח שרץ חיילי אויב רבים שירו בנק"ל ובמרג"טים בכמות גדולה ביותר. היו קשיי שליטה בפלוגה, ותוך דקות ספורות נפגעו מרבית הטנקים. היה שלב מסוים, שאיני יכול להעריך את משכו, שהפלוגה חדלה לתפקד".

המג"ד ביקש שהארטילריה תנחית אש על "מצת", ותוך כדי תנועה דרך מערך החי"ד המצרי הוא החל להיתלץ לאחור לשם ריכוז הטנקים. עם אור ראשון התרכזו סביבו שישה טנקים. סגן חגי תור, שבא עם הטנקים מרפידים, התמנה למפקד הפלוגה. את המלחמה החל חגי תור כמ"מ, וכאמור תוך שעות ספורות מונה למ"פ. עם פציעתו של המג"ד הוא פיקד על הגדוד במשך שעות אחדות בביטחון רב והמשיך בלחימה. עד קרבות השריון ב־14 בחודש, שבהם נפגע ונהרג, מילא חגי את תפקידו כמ"פ ושימש דוגמה אישית לחייליו באומץ לב ובכושר לחימתו. על כך הוא זוכה בעיטור המופת.

במשך כל הלילה שמר המג"ד על קשר עם מעוז "פורקן", שדיווח כי אין עליהם לחץ. לאחר שסגן פנחס בר, קמב"ץ החטיבה, פנה את סגן משה בד"ש, הוא נותר עם ארבעה טנקים שהיו בכושר לחימה ונע אתם צפונה. כשהגיע לצומת "לכסיקון" – "טליסמן" (צומת דיוז) הוא המקום ונורו לעברו טילי נ"ט ומרג"טים. הוא השיב כמטחי אש לעבר מקורות הירי שנמצאו במרחק של 50 עד 100 מטר ממנו.

בשעה שלוש לפנות בוקר של ה־7 באוקטובר, נע פנחס לצפון-מזרח ותפס עמדות כלפי מערב. עם אור ראשון החלה "לדח" עליו הפגזה ארטילרית. "הבחנתי בכ־15 טנקים של האויב בטווח של 3600 מטרים. הטנקים עמדו כמו במצעד כשיגפים בראשם. יריתי לעברם פגזי ח"ש ופגעתי בטנק אחד בפגז השלישי ובטנק נוסף בפגז הרביעי. מ"מ 1 פגע ב־2 טנקים ומ"מ 2 פגע ב־2 טנקים נוספים. האויב התחיל לירות טילי נ"ט, ארטילריה ופגזי זרחן. הם ירו גם אש נ"מ וגד מטוסינו. תוך כדי עליה לעמדת אש נפגע הטנק שלי עלידי נ"ט. נפגעתי מפגז ארטילרי שפגע לפני הטנק ורסיסים נתזו עלי. עידכנתי את מג"ד 'סופה' ומסרתי פיקוד לסמ"פ והתפנית עם הטנק לציר 'טליסמן' כך מגיע לסיומו סיפורו של סגן פנחס בר שהחל בשעות אחרי-הצהריים של ה־6 באוקטובר והסתיים בשעות הבוקר המוקדמות של ה־7 באוקטובר.

עם שחר הצטיירה תמונת המצב הבאה: מצבו של מעוז "פורקן" סביר. במע

כליירכב נוספים. הוא דיווח על כך למח"ט וביקש להעסיק מטרה זו בארטילריה.

סא"ל שלמה ניצני ערך את כוחו על רכס "נחל" בפריסה רחבה כלפי מערב. הוא זיהה כ-30 טנקים מצריים, שנעו מכיוון "חזיון" בתוך שטח שהיה אפוף אבק עשן, ופתח עליהם באש מטווח של 2600 מטר בקירוב. התפתח קרב שריון-שריון שהתחולל במשך שלוש שעות. במהלכו נפגע טנק אחד בלבד, אך גם הוא המשיך לתפקד.

מאוחר יותר דיווח מ"פ ח' כי טנקים מצריים חוצים את התעלה מצפון לצומת "טליסמן" – "לכסיקון", ובקרב שריון בשדיון שנמשך עד שעות אחר הצהריים הושמדו בין 20 ל-30 טנקים של האויב. במהלכו של הקרב נפגע סא"ל ניצני בראשו מרסיס ארטילרי ופונה לאחור. על עמידתו האיתנה בקרב זה זוכה סא"ל ניצני בעיטור המופת מידי הרמטכ"ל.

במשך כל אותן שעות הונחתה על מעוז "פורקן" הפגזה ארטילרית, והמעוז הותקף גם על ידי מטוסי "מיג" ו"האנטר" מצריים, אולם ההפצצה לא היתה מדויקת והפצצות נפלו כמה מאות מטרים ממזרח למעוז.

מן הכוח המצרי המשוורין, שהיה בצד המזרחי של התעלה – פוזו כמה נגמ"שים לעבר צומת "טליסמן" – "לכסיקון". הנגמ"שים נעצרו וכוח רגלי ירד מהם ונע מערבה אל עבר המעוז. אנשי המעוז פתחו עליו באש נק"ל ומרגמה 81 מ"מ כשהם מסתייעים באש ארטילרית. הכוח המצרי סב על עקביו, עלה על הנגמ"שים ונסוג לאחור.

המח"ט סיפר כי באותן שעות אחר הצהריים הוא בדק את אפשרות פינויים של המעוזים. אולם האפשרות לפנות את לוחמיו הרבים של מעוז "פורקן", שהיה מוקף מערך צפוף של כוחות אויב שהגיעו מזרחה עד צומת "לכסיקון" – "טליסמן" – נראה חסר סיכוי, ולפיכך החליט המח"ט שלא לבדוק את אפשרות הפינוי עם אנשי המעוזים, כדי שלא לדכדכם יתר על המידה.

באותן שעות יצר אריק שרון, שקיבל את האחריות על הגזרה המרכזית, קשר עם אנשי המעוזים, בין השאר עם מעוז "פורקן". מפקד האוגדה עידכן את האנשים באשר למתרחש, עודד אותם

ודיווח להם כי הוא מתכנן את מבצע חילוץם.

במשך כל הלילה שבין ה-7 לבין ה-8 באוקטובר הונחתה על מעוז "פורקן" הפגזה ארטילרית מאסיבית, שכתוצאה ממנה נהרס המעוז באורח חמור. חלק מן הפתחים נחסמו, עמדת המרגמה נהרסה מפגיעה ישירה, וגם הקשר הקווי למעוז נותק. בהפגזה זו נפגעו שניים מלוחמי "פורקן", וניתן להם טיפול רפואי בבונקר של התאג"ד.

ה-8 באוקטובר עבר על "פורקן" בשקט יחסי. בשעות הערב התברר למפקד "פורקן" כי מעוז "חזיון" נכבש, וכי על מעוז "מצמד" ניהל האויב התקפה, ולפיכך הוא שיער כי גם על המעוז שלו צפויות התקפות נוספות. הוא התקשר לחמ"ל וביקש לדעת אם מבצע החילוץ נועד לאותו לילה. אולם לאחר שנפרשה בפניו תמונת המצב, ברור היה לו כי המעוז מכותר מכל האגפים על ידי כוחות האויב, וכי הגישה אליו חסומה.

הוא התקשר אל המח"ט, ומסר לו כי כוונתו להיחלץ ברגל מן המעוז בכוחות עצמו. הוא תיאם עם המח"ט את פרטי הנסיעה, וסיכם כי הוא יתפנה מדרום לציר "טליסמן" כאשר ישקע הירח, כלומר ב-0230 בקירוב. הוא בירר עם רופא המעוז את אפשרות פינויים של הפצועים, וכן עשה לבידור מקום כוחותיו הקדמיים ולבירור המקום שאליו היה צריך להגיע.

הכוח התארגן לתנועה. אולם כדי שלא למשוך את תשומת לבם של המצרים, לא פוצצו הלוחמים את המעוז והסתפקו בהשמדת מסמכי הקשר.

בשעה 0245 נטש המעוז בחיפוי הארטילריה שלנו. הלוחמים עקפו חניון לילה מצרי, וה

לכל הכיוונים והמשיכו לנוע לעבר "חמוטל".

ארבעה נגמ"שים ושני טנקים בפיקודו של רס"ן שאול שלו יצאו לחלץ את אנשי המעוז. החפ"ק החטיבתי עם טנק המח"ט ונגמ"ש הצטרפו אליהם.

המח"ט סיפר כי בשעה שהוא עלה לעמדת תצפית, כקילור מטר ממערב לצייר "טליסמן", הוא גילה שכוח השריון של צה"ל מנהל קרב-אש עם כוחות שריון חי"ר באיזור "נחל". הוא נכנס לקרב, אולם תוך כדי כך עלה בקרבו החשש לגורלם של אנשי "פורקן" שנמצאו בתווך.

כוח החילוץ הגיח אל השטח שבין כוחותינו לבין כוחות האויב, סרק אותו – אולם לא גילה את אנשי המעוז. הכוח חזר לקו כוחותינו, כשאש תופת נורית עליו, והתארגן לקראת גיחה מחודשת.

"בירדתי עם מפקד הכוח ממעוז 'פורקן' את מקומו", סיפר המח"ט, "ניסינו להיעזר בתוואי השטח ובמטרות בוערות – אך לא הצלחנו לאתרו. ביקשתי ממפקד הכוח ממעוז 'פורקן' שישמן עצמו בכדור זיקוקין – והוא ירה כדור זיקוקין ירוק, אותו אתרנו".

גם רס"ן שאול שלו זיהה את כדור הזיקוקין, והוא שעט לעבר הכוח של המעוז.

הנגמ"שים בפיקודו של שלמה לוי, שיצאו ראשונים לחלץ את אנשי "פורקן" נתקלו בכוח חי"ר מצרי. הם נפגעו ושניים מאנשיהם הוכרו כנעדרים.

גם המח"ט נתקל בקבוצת אנשי חי"ר מצריים, כשלושים במספר, וניהל אתם קרב-אש.

"כעבור מספר דקות", סיפר המח"ט, "הגיח בחזית טנק דמוי מפלצת. ברגע הראשון לא הבינתי מה זה, אך צפיתי עליו במשקפת, וראיתי כי זהו טנק שלנו ועליו עשרות חיילים. התקשרתי לשאול שלו והוא עידכן אותי כי הוא חילץ עלי-גבי הטנק שלו את כל לוחמי מעוז 'פורקן'".

תצפית 3: המפנה

ה-14 באוקטובר 1973 יירשם כיום המפנה של המלחמה בחזית הדרום, היום בו שב צה"ל אל כוחו ונטל את היוזמה לידיה.

עד אותו יום בלמו כוחותינו – שהיו פרוסים על קו הגבעות המרוחק כ-6-10 ק"מ מן התעלה – את הצבא המצרי שצלח אותה. הטנקים ניהלו קרבות-אש, ירו על מטרות מזדמנות ולא הגיחו למצרים להתקדם מזרחה.

אולם ברור היה שהשלב המצרי הבא הוא שלב הפריצה של כוחותיו המשוריינים אל עבר כביש הרוחב, והלאה אל מעמקי סיני.

ואכן, בלילה שבין ה-12 וה-13 באוקטובר חצו כוחות ניכרים של האויב את התעלה. מול החטיבה ניצבה באותו יום דיוויזיית חי"ר דיוויזיית שריון ובכל הגזרה נמנו כ-370 טנקים מצריים תקינים.

ב-14 באוקטובר עם שחר הונחתה על כוחות החטיבה הפגזה כבדה ביותר. ב-0625 הבחינו כוחותינו בכ-100 טנקים הנעים לעבר איזור תמדיה וב-40-50 טנקים הנעים צפונית-מזרחית על ציד "ספור" – "פוטון".

"ההרגשה הראשונית שלי לא הייתה נעימה", סיפר המח"ט אמנון. "מולנו נעה כמות אדירה של טנקים, וקיננה בלבי תחושה שמא לא נצליח להשמיד את הנחל הגואה הזה של טנקים העלול לשתוף אותנו".

"אנחנו היינו בעמדות הגנה, שהוא המצב הטוב ביותר להימצא בו בשלב הפתיחה של קרב שב"ש", סיפר בני, סמג"ד "בזק". "הם התקדמו ואנחנו הרמנו את הכפפה שהם זרקו לנו. כאן החכמה היא לא לפתוח באש מוקדם מדי – כי אתה נותן להם אפשרות להתארגן – ולא מאוחר מדי, כי אתה מניח ליוזמה לעבור לידיהם. חייבים למצוא את הרגע המתאים ביותר. הם התחילו להתקדם לאורך כל הח

תצפית 4: החווה ואבירי הלב

יש שעות היסטוריות שבהן אנשים או מקומות יוצאים לפתע מאלמוניותם, ואין הם נשכחים עוד לעולם. כזה הוא גם גורלה של החווה הסינית.

מי שמע את שמעה של החווה עד מלחמת יום הכיפורים? זו היתה קבוצת מבנים בלב איזור מחורץ תעלות, בצדה המזרחי של תעלת סואץ, לא הרחק מקצהו הצפון-מזרחי של האגם המר הגדול. החווה היתה ראשיתו של ניסיון מצרי להחיות אדמת מדבר דוגמת איזור החיץ החקלאי שממערב לתעלה. הקשר בין החווה לסין הוא מעורפל מאוד. מספרים כי בשעה שכוחות צה"ל הגיעו למקום לאחר מלחמת ששת הימים, הם גילו ציוד וספרי הדרכה ביפנית וכיוון שהכתב נראה להם סיני – הפכה החווה בפיהם ל"חווה הסינית".

באה מלחמת יום הכיפורים והחווה הצטרפה לשלשלת הקרבות רוויי הדם והגבורה של צה"ל.

בראשית היה הסיור האלים שערך סא"ל יואב ברום עם יחידת הסיור שלו ב-9 באוקטובר, בעומק המערך המצרי. בשלב מאוחר יותר נהרג יואב. הוא זכה בעיטור העוז. במהלכו של הסיור נתגלתה ה"בטן הרכה" של המערך המצרי. התברר כי באיזור החווה הסינית, שתעלותיה היוו מכשול לא מבוטל לטנקים, ישבו כוחותיה הדרומיים של הארמיה השנייה. אבל לעומת זאת התברר, שהאיזור מדרום לחווה, לאורך רצועה בת עשרים קילומטרים שבין מעוז "לקקן" למעוז "בוצר" פרוץ ואינו תפוס על ידי האויב.

דרך איזור זה ביקש צה"ל לחזור, לכבוש את קטע הגדה המזרחית שבאיזור החווה הסינית, לפתוח את הצירים "עכביש", "נבללה" ו"טרטור", ולאפשר לכוחות הצליחה של צה"ל לחצות את התעלה ולהיכנס למצרים.

למחרת קרב השב"ש, של ה-14 בחודש, קיבלה החטיבה פקודה לפרוץ עם ערב לחווה הסינית במסגרת מבצע הצליחה – מבצע "אבירי לב".

בשעה 4 אחריהצהריים של ה-15 לחודש גלשה החטיבה בתנועה אונגפת גדולה מ"יוקון" דרך הדיונות, כשהיא מבקשת לנצל את מומנט ההפתעה בהופיעה מכיוון בלתי צפוי.

"פתחנו באש מיידית בטווחים של כ-3 קילומטרים. טנקים מצריים התחילו להיפגע ולהידלק ותוך דקות ספורות נראו עשרות טנקים פגועים ומדורות בשטח ההשמדה. תוך חצי שעה הושמד מרבית הכוח המצרי והתקפתו נשברה", אומר אמנון. סא"ל אברהם, מג"ד "בזק", סיפר כי "אצלנו כל הסיפור הזה נגמר תוך עשר דקות, ולא היתה אף מטרה מצרית שנעה. עם 10 טנקים שהיו ברשותי השמדנו 37 טנקים של האויב". החטיבה כולה השמידה כ-90 טנקים מצריים, ולאורך החזית כולה הושמדו כ-200 טנקים של האויב.

שלב הפריצה המצרי נשבר.

"הרגשנו שעשינו משהו", סיכם בני את דבריו, "עשינו אקט רציני. החזרנו לעצמנו את היכולת. החברה שמחו והמוראל עלה. ואסור לשכוח שזה היה שלב חשוב והכרחי מאוד לקראת הפריצה לחווה הסינית ולחציית התעלה".

בשלושה שבועות לפני המלחמה העביר אברהם אלמוג את הפיקוד על הגדוד לידי של שאול שלו. בהתקפה על "טלויזה" ב-9 באוקטובר נהרג שלו, ואלמוג שב לפקד על גדודו. סיפר סא"ל אלמוג:

"הגענו לכביש התעלה לקראת חשיכה והמשכנו לנוע צפונה. הגדוד שלי היה הגדוד השלישי בשדרה. נעתי בטנק הראשון והגדוד כולו נע בעקבותי, חלקו על הכביש וחלקו לצד הכביש. מאוחר יותר התברר כי השוליים ממוקשים והעליתי אותם חזרה לכביש. ההפתעה היתה גדולה – המצרים לא ידעו מי אנחנו ולא ציפו לנו כלל.

שני הגדודים – הראשון והשני – הצו את צומת

החטיבה, שלצורך זה הועמדו תחת פיקודה כוחות נוספים, נעה בשדרה אחת עד כביש התעלה (ציר "לכסיקון") ונעה צפונה.

בראש נעה יחידת הסיור האוגדתית, אשר משימתה היתה לכבוש את הגדה בסמוך לתעלה, ובין השאר לכבוש את מעוזי "מצמד", שבאחד מהם ישבה לפי ידיעות מודיעיניות, מפקדה של דיוויזיה מצרית, ידיעה שבמרוצת היום התבררה כמוטעית.

על גדוד "סופה" הוטל לכבוש את השטח שבין התעלה וציר "לכסיקון" עד ציר "אושה" ולאבטח כלפי צפון.

על גדוד "בזק" הוטל לכבוש את השטח שממזרח לציר "לכסיקון" – כלומר את החווה הסינית.

מטווח של חצי מטר ושני הטנקים שמשמאלו ומימינו היו חייבים לזוז כדי שלא להיפגע".

הלילה היה רצוף קרבות מטווח של חצי מטר ועד עשרים ושלושים מטר, כשהטווח הרחוק ביותר הוא ארבע מאות מטר. אש תופת ניתכה על הלוחמים במשך שעות ללא הפוגה.

"כיוון שהייתי באיזור שטוח, ללא מחסה, ביקשתי אישור לתנועה", סיפר סא"ל אלמוג, "ובשעות הלילה המאוחרות קיבלתי אישור לנוע דרומה לעבר ציר 'שיק'. לקראת בוקר עלה ערפל, שהיה כבד כל כך עד שלא ראינו דבר. המח"ט ישב במרחק של 10 מטרים מהכביש ורציתי סוף סוף לשוחח אתו פנים אל פנים. בעוד אני מתקדם, הוא הודיע לי לפתע: 'טיי-55 נוסע מולך על הכביש'. כמעט התנגשנו. על הטנק המצרי היו שני חיילים שכיוונו אלינו את נשקם, אבל זאביק ליכטמן היה זריז מהם".

"באותה שעה, כשהתותח היה מצויד לאחור וטיפול בטנק המצרי, הגיח ממערב, מתוך הערפל, ג'יפ מצרי נושא טילים. הטווח היה קצר מדי ואנחנו פתרנו את הבעיה בעזרת השרשראות..."

אבל הקרב לא הסתיים. כבוקר, משנמוג הערפל, נתגלה לפני

"טרטור" – "לכסיקון" בלי שנורתה עליהם אפילו יריה אחת. כשאנחנו נכנסנו לצומת, התברר לנו שזה היה מוצב קשה לפיצוח. נפתחה עלינו אש מטווחים של 20 מטר לאורך כל השדרה. זאת היתה אש נוראית של טנקים, טילים, תותחים ו"ט ובזוקות. בפגיעה ראשונה נפגעו לנו 11 טנקים מתוך 21 הטנקים שהיו בגדוד. גם הטנק שלי נפגע – אבל הוא המשיך לנוע". המשימה היתה החווה הסינית – בה ישבה חטיבת שריון מצרית – והמג"ד פקד על כל מי שרק מסוגל לכך להמשיך ולנוע אל היעד.

שני טנקים בלבד נעו בעקבותיו. ושניהם פגועים.

"בשחזור שנערך לאחר מכן מתברר כי למעשה נכנסתי לחווה הסינית כטנק לוחם יחיד", סיפר סא"ל אלמוג. "הסתערנו אל תוך תעלות ומחפורות ששרצו מאות חיילים מצריים. זרקנו רימונים, דרסנו, ירינו ממקלעים – כל מה שרק עלה על הדעת. כשהפסקנו לירות שמענו שקט גדול מאחורינו – והבנו ששם מקלע אחד לא יורה. היינו כאן לבדנו".

סרן זאב ליכטמן קפץ מטנק המג"ד ורץ בשטח מוכה האש, שבו שוטטו חיילי אויב, אל עבר הטנקים שהיו תקועים בצומת "טרטור" – "לכסיקון". הוא הגיע אל הטנק הפגוע שחסם את הציר. בתוכו היה מוטל הרוג המ"פ רס"ן אליעזר כספי ז"ל, שעל מלחמתו במעוז "טלויזיה" זכה בעיטור העוז. שולי הכביש היו כאמור ממוקשים, זאב פקד על הצוות ההמום לנוע צפונה. הציר נפתח לתנועה, והטנקים הצטרפו לטנק המג"ד. על מעשהו הנועז זכה סרן זאב ליכטמן בעיטור המופת.

במשך הלילה הצטרפו טנקים אחדים אל טנק המג"ד ועתה מנה הכוח השזור והמפותל בתוך הכוחות המצריים עשרה טנקים, חמישה כשירים וחמישה פגועים, אשר עמדו במרחק של כעשרה מטרים זה מזה.

"הסתכלתי במקרה לאחור", סיפר סא"ל אלמוג, שזכה על לחימתו בחווה בעיטור העוז, "ופתאום אני רואה טנק בלתי מזהה. לא הייתי בטוח אם הוא שלנו או שלהם וביקשתי מהקמ"ן לבדוק למי הוא שייך. היה זה טיי-55 מצרי. המח"ט המצרי היה משוכנע שהוא נמצא בין טנקים שלו, ולמני שהוא הספיק להבין מה קורה, נתתי פקודה לדפוק אותו. הוא נדלק

תצפית 5: ואחרונה

מלחמת יום־הכיפורים, שהיתה לדעת רבים הקשה שבמלח־
מות ישראל, היתה נוראה שבעתיים לחטיבה. במלחמה זו היא
ספגה ראשונה את מהלומותיו העזות של הצבא המצרי. אך היא
לא נשברה, והמשיכה להילחם בעוז ובדבקות בקרבות הבלימה
האכזריים והממושכים.

במלחמה זו גילתה החטיבה את מלוא עוצמתה בקרבות
שריון־בשריון. למרות שמונה ימי לחימה קשים ואכזריים, היא
השמידה תוך פחות ממחצית השעה 90 טנקים מצריים, שהיו
מאוישים בצוותים רעננים שנזרקו אך עתה למערכה.

במלחמה זו היא הוכיחה דבקות במטרה ויכולת לחימה
מפתיעה בפריצה לחווה הסינית – פריצה אשר הבטיחה את
הישגיו של צה"ל בגדה המערבית.

במלחמה זו היא הוכיחה יכולת התחדשות מפתיעה, ולמרות
השחקותה הקשה היא הוסיפה לתפקד כחטיבת שריון לכל דבר
לאורך כל ימי הלחימה.

במלחמה זו גילו לוחמיה את כל הטוב, היפה והמופלא שטופח
וחושל במסגרת החטיבה בימי ההתשה ובימי הרגיעה שבטרם
מלחמה.

נתגלתה דמותו של המפקד, המסרב לנטוש את אנשיו בשדה
הקרב, והוא ממשיך להילחם באומץ־לב עד שהוא נפגע ונופל,
כמעשהו של סגן יורם לצטר ז"ל בעל עיטור העוז.

נתגלתה דמותו של המפקד הבכיר המתנדב לשרת בתפקיד
נחות מדרגתו, לאחר שכוחותיו ספגו אבדות כבדות, כמעשהו
של סא"ל יום־טוב תמיר, מג"ד "עשה", בעל עיטור המופת.

נתגלתה תושייתו וחכמתו של הטנקיסט המצורף שני טנקים
פגועים – אחד במערכת הלחימה והשני במערכת התנועה –
כשהאחד גורר והשני יורק אש, כמעשהו של סרן יאיר טל, בעל
עיטור המופת.

נתגלה עוז לבו של טנקיסט הנוהג בטנק בוער לאורך עשרה
קילומטרים כדי לחלץ את חבריו הנפגעים, כמעשהו של סמל
אריה ברץ ז"ל.

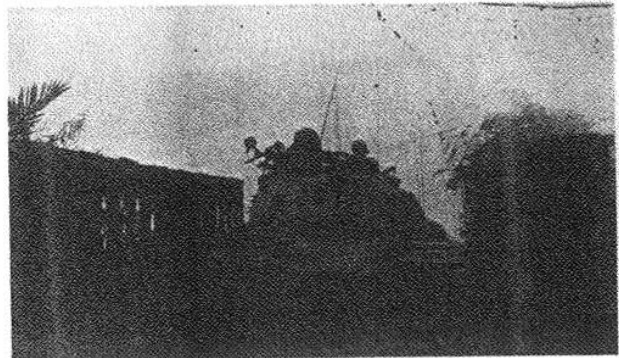
סיפורו האישי של סרן יובל נריה, בעל עיטור הגבורה, הוא ככל
הנראה סיפורה של החטיבה בזעיר אנפין, טיפה מן הים המעידה

הלוחמים השטח כולו ששרץ כלירכב מצריים – כמעט מחצית
הצבא שהיה באזור. בין הבניינים הנמוכים של החווה הסינית
הסתתר טנק מצרי בודד שצלף ביעילות אל עבר כוחותינו. רס"ן
אלי ששון – אשר נהרג ב־18 בחודש בבלמו את הסתערות
הכוחות המצריים, מעשה עליו זכה בעיטור העוז – הצליח
להעלות את הטנק המצרי החמקמק על הכונת וחסל אותו.

קרב הפריצה לחווה הסינית והקרבות שהתחוללו סביבה
בימים שלאחר מכן – היו מן הקשים והמרים שידע צה"ל. רבים
מלוחמי החטיבה מצאו בקרבות את מותם, או נפצעו, ושדרת
הפיקוד עצמה כמעט שנהרסה כליל. אולם תוך כדי לחימה צמח
דור חדש של מפקדים שתפס את מקומם של הנופלים, והמשיך
לנהל את המערכה בתבונה ובגבורה שאיפיינו את קודמיהם.

וכך, במשך שלושה ימים, היתה החטיבה כעצם בגרונה של
הצבא המצרי שביקש בכל כוחו ליטול מצה"ל את הישג הפריצה
אל התעלה. המצרים ניסו, ללא הצלחה, לחסום את נתיב
הצלחה שבו זרם צה"ל אל עבר התעלה ואל עומק השטחים
המצריים; פריצה, אשר הייתה את כף המערכה לזכותנו.

החטיבה עצמה צלחה את התעלה מאוחר יותר, נלחמה
בקרב־הדמים בסרפיאוס, טיהרה את איזור החיץ החקלאי,
והגיעה עד לנפיש ששצפון־מערב המובלעת, מקום שבו נערכה
לקדם את פני האויב.

על הים כולו.
סיפור שכולו "רצוף גבורה, כושר מנהיגות ורצון לחימה ללא סייג במשך 12 ימי לחימה רצופים, הכוללים כל מה שניתן להעלות על הדעת או ללמוד בבית-ספר לשריון: לפקד על טנק כמט"ק; לפקד על מחלקת טנקים; להחליף טנקים פגועים, עשרה במספר; לכוון ולירות; להיות תותחן בטנק שלו; לפנות נהג פצוע למקום מבטחים; להתחמק מטילים; לחוש לעברו של מעוז "מפרקת", דרומית לקנטרה, שהותקף על-ידי מצרים צולחים בהמוניהם; לתפוס עמדות ירי ועמדות תצפית וללחום כשאר ארטילריה ממעל ואש מקלעים וטילים מלמטה, ולחלץ טנקים שקועים בביצות הטובעניות של הגזרה הצפונית של התעלה; להילחם מתוך טנק בודד ולהשתלב ביחידה גדולה, ולפקד על יחידת טנקים בלי להכיר איש מהצוותים.
כרטיס-אישי מרשים, שהוא בעת ובעונה אחת גם דמותה של חטיבת שריון שלמה - חטיבה שעמדה במבחן...

נעילה – אפילוג שהוא גם פרולוג

סיפור קורותיה של החטיבה מתמקד מדרך הטבע במלחמות ובקרבות שבהם היא נטלה חלק פעיל והביאה לכלל מיצוי עליון את מלוא עוצמתה.

אולם תהיה זו טעות לחשוב שמעללי החטיבה בקרב על המים, במלחמת ששת הימים, במלחמת ההתשה ובמלחמת יום הכיפורים, הם כל סיפורה של החטיבה.

בפברואר 1974 התפנתה החטיבה, יחד עם שאר כוחות צה"ל, מן הגדה המערבית של התעלה, שם שהתה מאז חצתה את התעלה. היא שבה ועלתה לסיני. את הפיקוד עליה קיבל אל"מ עמי.

החטיבה שבעת הקרבות היתה זקוקה לתקופת התאוששות, אולם המציאות היתה שונה. תוך עשיה בקצב שלא היה כדוגמתו עברה החטיבה תהליך של צמיחה מחדש.

היא בנתה את עצמה הן מבחינת כוח אדם – השלמת פערים שנבעו כתוצאה מהמלחמה, קליטת מפקדים שעברו הסבה לשריון וטיפול דור חדש של מפקדים – והן מבחינת הציוד, החימוש ומבני הקבע.

משימות האימונים של החטיבה הן בהיקף שלא נודע כמותו עד עתה. תוך פרק זמן מזורז היא העמידה מספר ניכר של צוותי טנקים מעולים, כשתוך כדי כך לא נשכח החייל כפרט מחד, ולא נשכחים לקחי המלחמה מאידך, לקחים הנלמדים ומיושמים כפי הצורך.

סיפורה האפור, היומיומי, של תקופת הרגיעה, שבה בונה החטיבה את כוחותיה, מאמנת אותם ומכינה אותם לקראת המבחנים הצפויים, הם – בסופו של דבר – האפילוג הטבעי של המלחמה שהיתה, והפרולוג ההכרחי של המלחמה הבאה, אם תפרוץ.

כ"ד בחשוון תשנ"ד
20 באוקטובר 73

חטיבת המחץ

דף קרבי

מספר 2

מפקדים וחיילים!

אנו עומדים בפנינו של מלחמה אשר דורג לא ידע כמותה, מלחמה
מרה גופתה עלינו והאויב העומד מולנו אינו מבקש את מדבריות סיני,
הוא מבקש את גופה של מדינת ישראל.

אנו שכלמנו את מלישתו, אנו שהבאנו עליו את המכה העיקרית בגבורה
המרכזית - אנו עובדים עתה לשלב הבא המכין את חיטולו המוחלט של
האויב.

לאחר שלושה עשר ימי לחימה עיקשת ורצועת מעשי גבורה, חצינו את
תעלת סואץ ויום זה ירשם כיום הסטורי בתולדות החטיבה.

אין מלים כפי לתאר את רוח הלחימה, המסירות וההקרבה שגיליתם
בימי קרבות אלה. חטיבת המחץ דיוסה כוחות אויב שעלו עליה עשרות
מונים ובקרבות גבורה אלה רשמו מרק מפואר בתורת הלחימה של
צה"ל.

מאז פוזח האויב במערכה הסמויה החטיבה למעלה משלוש מאות טנקים
והבחירה מספר חטיבות חי"ל.

מלחמה זו בלתה לנו בקרבנות קיימים ייצוויים אנו למלא את משאלתם
של הנופלים ולהביא לגחיון כוחלס.

לוחמי חטיבת המחץ

בהלום ולא נחזל

נמחץ וננצח!

אלוף משנה א.
מפקד החטיבה

י"ח בחשוון תשנ"ד
14 אוקטובר 73
חטיבת המחץ

מוגבר

דף קרבי

מספר 1

מפקדים וחיילים!

בחטיבה נמצאים עתה מאות חיילים שזה מקרוב באו, תגברו את שורות
לוחמי החטיבה והספיקו כבר להלחם תחת דגל החטיבה.

החטיבה ספגה ובלמה את התקפתו הנמרצת של האויב המצרי ועמדה
במשימתה בהצלחה, תוך גלויי גבורה, התמסשה הסיסמה, מעטים מול
רבים" ומי שלא חזה בפעולה לא יוכל להבינה. כעמידתה העיקשת של
החטיבה נפגעו מספר חיילים ומפקדים אך כמעין המתגבר זרמו כוחות
תגבור נוספים שסייעו לה בכלימת האויב המצרי. האויב עלה עלינו
עשרות מונים בארס ובציווד, אך לחימתם העיקשת של אנשינו - צוותי
הטנקים, לוחמי הטנקים וההרמש, צוותי הארטילריה, חיילי המעוזים,
אנשי החמוש, הקשר, הרפואה והמנהלה, היא שעמדה לנו.

הצלחנו בהשגינו - בלימת האויב!

חטיבת המחץ - בעקשנותה, ברוח לחימתה
ובכוחותיה הממודשים - נמצאת בפעולה.

נחקוף, נהלום וננצח!

אלוף משנה א.
מפקד החטיבה

יזכור

י ז כ ו ר

נזכור את רעינו גיבורי החטיבה עזי הנפש, נפלאי
המעש וטהורי הלב אשר נפלו במערכות ישראל;
הבקיעו את המערך המצרי ברפית, תרמו לשבירת-
רוחו של האויב והעבירו את כובד מהלומות צה"ל
מצריימה במלחמת יום-הכפורים.
יעמוד לעד זכר חברינו הנופלים אשר מסרו נפשם
בשדה-הקרב למען נצח ישראל.
יהי זכרם ברוך.

א י ש י

לרס"ב כלימו דיין

אוגדה 252-מפקד

אוגד ה 252-קסל"א

מרכז גיוס 252-מפקד

הנדון: שיר הוקרה לחבר אמיץ.

1. הרהרתי בך רבות ומצאתי להביע את הערכתי העמוקה לפועלך הממושך, כבעל חפקיד וכאדם.

2. הנני מאמין כי בקרוב תאחז בנו התדהמה מול האומץ והעוצמה איתם תביס את בעיותיך הרפואיות.

3. מוקדם לך בהוקרה מחבריך באוגדה 252.

רס"ן ציון ביבס

צ.ב./ע.כ.

ק ש " ל

א י ש י

א

שועל מדבריו, האריה השואג
מרפידים, בוגר כה וכה
מלחמות ומכולן יצאת מנצח.

ב

ואח"כ בפרוס השלום את מנפיו-
סכת את האגדה כולה
על כתפיה הרחבות, האהבות,
ואותה הבאת,
לקו חדש, לבסיסים חדשים.

ג

כמו כולם האמנח
כי החלום עשוי להתגשם
ואולי סוף סוף חשקו הארץ
ארבעים שנה.

וזו היה התנאי בלב
וזו היה העיקר -
ללכת מסיני אחורה -
אבל על תנאי!

ד

ואם לא ישא השלום את פריו-
אז נשוב מולנו ונעוט
אלי דרום - וכלימו, כרגיל,
יבלוט בין המובילים!

ה

וגם אם מעט עצוב וכואב
וחוסס מעט מלב,
אם עושים תפקיד עורפי
באופן זמני (שרק ימשך מה...) -
ואם הבריאות כבר לא
אי-אי-אי- אז לא נורא -
זה כלום, זו בדיחה גדולה,
כי הרי בשנות חמיה
עשיה נפלאות ובצורות-
ממש הישגים פרשימיה
ומה לעצבות הזו,
לחוסר הבטחון אצלך בנשמה?

ו

הרי, כל החיות עוד לפניך,
ממש ארבעים - חמישים שנה
לפתוח, מלאי יופי, אושר, משפחה
פורחת ומעריצה את האב
שנדע לכופף את הגורל
ואם בכל חקופה נדור יש גיבורים
- אזי אתה הגיבור של הדור!

ז

הזמן עוד ידחק לפינה מפניך
והגורל מולך יכרע בך
והאומה כולה גם תצדיע
בפניה אחי!

ח

אל תיפול בך הרוח-
כי אתה עמוד האש-
אתה האמיץ באנשים,
העשוי מפלדה, מאש חמיד,
עם נשמה יהודית גדולה.
ובגלובוס הקטן שלנו, הרי
דבר לא יעמוד בפניך-
היום אתה האלון בסער-
ומחר - ושידעו כולם-
שוב כלימו הגדול ישאג בשער,
ואז ספרי המלחמות, על הפדך,
יכלמו כולם וידחקו מהר לפינה-
כי בקרב הגדול על בריאותך-
שוב תהיה אתה המנצח!

ט

ואנו כולנו, חבריה לנשק ולשעות החול
עומדים מסביב לעמק האלה
וצופים איך כלימו היהודי
מכה באבן, במצא, את גלית הפלישתית,
באופן בלתי צפוי, ואח"כ כורת
את ראש גלית הפלישתית
וחוזר מנצח אל המחנה!!!

